ZLATKO ŠPOLJAR:

ĐACI VESELJACI

NAKLADA KNJIŽARE »KRATINA« ZAGREB, GUNDULIĆEVA 11

ZLATKO ŠPOLJAR

ĐACI VESELJACI

I DRUGE PRIPOVIEDKE I PJESME ZA MLADEŽ

ZAGREB 1944

NAKLADA KNJIŽARE „KRATINA“ - ZAGREB, GUNDULIĆEVA UL. 11

ĐACI VESELJACI

Da vas upoznam s njima:

Prvi se zove Antun. Tako ga prozivaju u školi, no kod kuće ga zovu Tonček. Polazi već četvrti razred pučke škole i dobar je učenik. Mnogo mu zamjeraju, što se rado vere po drveću. Vješt je u tome kao vjeverica, samo što on ne traži tamo češere i lješnike, nego ptičja gniezda. Eto, odao sam tajnu. Voli on loviti ptičice i stavljati ih u krletku. To mu baš ne služi na čast! On sam voli slobodu, t. j. rado se igra po svojoj volji, pa zašto je onda drugima otima? Bistar je u školi, ali još nije dokučio, zašto njegove ptičice prestanu u krletki pjevati. No on ima kod kuće i jednu glavnu dužnost: čim se vrati iz škole, mora otjerati kravu na pašnjak. Ovu svoju dužnost obavlja savjestno, a to mu svakako služi na čast.

Drugi po redu je mali Andrija. I njega zovu kod kuće drugčije: Andrašek ili jednostavno Drašek. Ako i jest malen, ipak već polazi treći razred. On nije ptičar kao njegov brat Tonček, no pravi je vještak u tjeranju dugmeta u rupu. U toj igri nema mu premca! Već ima cielo čislo dugmeta nanizanih na dugačkoj predi — toliko ih je već stjerao u jamicu. Među njegovim drugovima ima i takvih, koji su u igri izgubili i koje dugme s kaputa, pa nije čudo, što bi jaukali, kad bi im tata prišivao dugme s ljeskovom iglom

s druge strane! No Drašek nije bio kriv tome, što su oni bili lakoumni i bacili na igru ono, što im treba. A kod kuće je bio vriedan! Njegova je dužnost bila, da poslije škole otjera krmke na pašnjak i da ih uveče dotjera kući. Za nagradu dobit će svinjski mjehur, kad zakolju svinje.

Treća je njihovo mezimče — mala Anka. Kod kuće se zvala Janica. Ide istom u prvi razred, ali već pozna sva slova i pomalo čita. Polako, ali sigurno! Nije ni čudo, jer osim učiteljice u školi imade i kod kuće dva učitelja: Tončeka i Drašeka. Nisu baš u tome poslu strpljivi, jer im se uviek nekuda žuri. Zato se često priete Janici, ako baš ne ide sve gladko, ali nikad prietnje ne izvrše. A Janica, kad svrši svoj školski posao, najradije se bavi svojim lutkama, koje pravi od starih krpa. Ima ih već čitavu zbirku. No i ona vrši u gospodarstvu važan posao, bez kojega o Božiću ne bi bilo na stolu najfinije stvari: pečenog purana. Ona naime tjera purice na pašu.

Eto, sad ih poznate i znate, da svaki ima svoju dužnost. Kad obave svoj svakodnevni posao, a i o podne, kad se vrate iz škole, naći ćete ih uviek zajedno. Riedko se kada posvade, no često dignu takvu graju kao vrabci na drvetu, kad nešto bučno razpravljaju. Uviek su spremni na šalu i smiju se od srdca. To su pravi đaci veseljaci!

Jednoga jesenskog jutra zatekao sam ih pod orahom na kraju voćnjaka, koji je bio iza njihove kuće. Mahali su nešto rukama, a Drašek je digao svoj šešir kao da nekoga pozdravlja. Mahali su pticama, koje su odlazile nekuda daleko, daleko...

Poslije toga sklonili su se pod strehu izpred kuće i opet nešto bučno razpravljali. Prišao sam k njima i upitao:

— Odletjele su, zar ne?

— Jesu! — reče Drašek.

Pogodio sam dakle, o čemu su razpreli razgovor. No Tonček me pogleda nekako izpod oka. Mislio je valjda, da ciljam na to, kako ih sada ne će moći loviti. Uto mi pogled zape o žutu kuglu, koja je bila smještena na šljivi u susjednom šljiviku. Bila je to bundeva, iz koje je Tonček izradio klopku za sjenice. Primjetio je, da sam je opazio, pa reče tiho:

— Skinut ću je!

— Samo je skini! Pusti ptičice na miru. One su naši pomagači u čišćenju voćaka od gamadi, a ti tako voliš voće.

— Još ni jedne nisam ubio niti sam kojoj razorio gniezdo.

— I nemoj! No okani se i toga lova! Svatko voli slobodu! Kako bi tebi bilo, da te tko strpa u kavez? — primjetim.

On ponovo obeća, da će se okaniti lova na ptice, a ja mu obećam liepu knjigu.

— S pričama o vilama? — upita Janica.

— Ja volim pripoviedke o divovima i zmajevima! — reče Drašek.

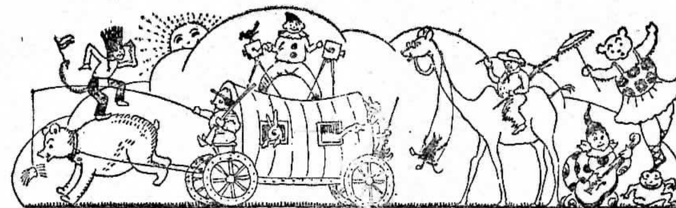
— A ja o životinjama. Ima li u njoj i skrivačica? — na to će Tonček.

— Bit će i toga!

Njima su zasjala lica od radosti. Od toga dana nisam imao mira. Kadgod bih prošao kraj njih, salietali bi me:

— Kad ćete donieti obećanu knjigu?

Morao sam izvršiti obećanje. Priredio sam im knjigu, u kojoj ima pripoviedaka, pjesama i skrivačica. A vi sudite, da li se mogla svidjeti malim đacima veseljacima!

TRI BJEGUNCA

Cirkus je došao!

Upravo su djeca izlazila iz škole, kad netko od njih vikne:

— Cirkus je došao! Cirkus je došao!

Na taj povik svi potrče onamo, odakle su upravo ulazile u selo dvie zelene kućice na kotačima. Na stienama tih kućica bile su žarkom crvenom i žutom bojom naslikane neke čudnovate životinje: žirafe s dugim vratovima, deve s dve grbe, i drugo. Djeca su za njima nagrnula kao za kakvim čudovištem. Za čas se za tim kolima vukla duga povorka dječurlije, pa se mršava kljusad jedva probijala kroz gomilu malih pratilaca. Na prvim su kolima sjedila dva svirača: jedan je trubio u kreštavu trublju, koja se blieštila na suncu kao da je od suhoga zlata, a drugi je tako žestoko udarao batom o bubanj, da je tutnjelo kao da topovi gruvaju. Svirali su neku bučnu koračnicu. Za djecu je to bilo neobično veselo, pa su poskakivala oko kola i zavirivala kroz prozorčiće, ne bi li odkrili, što se iza njih krije. Na drugim kolima sjedila je vlastnica cirkusa i objavljivala, kakva će se sve čudesa večeras vidjeti u njezinu cirkusu: udav, koji za svaki obrok pojede tri para pilića; majmun, koji jaše stojeći na leđima psu vještije nego li najbolji jahač na konju; pelivan, koji hoda po napetom užetu kao po širokoj zemlji; čarobnjak, koji ustima guta plamen kao rezance ili žgance, a kroz nos ga izduva kao pušač dim duhana; benavog Augusta, koji zbiva takve ludorije, da će svima pucati trbusi od smieha, zato neka ih okuju obručima kao bure, a za suze neka ponesu barem tri maramice. Svaku su njezinu rieč djeca popratila burom smieha ili uzklikom čuđenja, pa je nastala takva buka, da je nadjačala i glasbu. Kričavo sviranje i vika djece i cirkusanata izmamila je na

prozore i mamice i bake, koje su zbilja zinule od čuda, kad su vidjele ovu šarenu i neobičnu povorku.

Napokon se kola zaustave pod krošnjatom lipom na zelenoj ledini, koja je bila usred sela. Jato gusaka, koje je tamo mirno paslo, razbjegne se na sve strane tako, da je zrakom letjelo perje poput bielih leptirića: preplašila ih je neobična vika. Svirači prvi skoče s kola, a za njima ostali cirkusanti, i napokon i njihovi gospodari. Odmah se dadu na posao. Za čas izvuku iz kućice neke kolce, zabiju ih u ledinu i stanu razapinjati šatorsko platno. Jači i odvažniji dječaci iz sela spremno su ih pri tom pomagali, a manji su posjedali pod lipom i živo razpravljali o tom, da li je sve ono istina, što je vlastnica cirkusa putem izvikivala. Stariji dječaci, koji su već s roditeljima bili na crkvenom proštenju, pričali su, da su već vidjeli i većih čuda: čovjeka, koji se biciklom vozi po užetu, konja koji pleše, i koješta drugo. Mlađi su im dakako i vjerovali i ne vjerovali, no ipak su ih slušali zinuvši od čuđenja.

Posao oko podizanja cirkusa brzo je napredovao. Ti ljudi penjali su se užetima vješto kao mačke. Sad si ga vidio pri tlu, a tek što se okreneš, već je bio na vrhu šatora. Kad su svršili, već se broj djece bio podvostručio. Nešto ih je ovamo vuklo, kao da je iza onoga pokrpanog šatorskog platna neki veliki magnet, što privlači djecu, a bome i starije. Sjutra je svetak, pa su imali vremena. Došlo ih je iz susjednih sela, da vide to čudo od šatora, kakav nemaju ni najbogatiji Cigani, i da na vlastite uši čuju, kakve će se sve majstorije zbivati iza onoga platna.

Kad je šator bio postavljen, povukli se cirkusanti u cirkus. Svima je bila čudna tišina, koja je nastala

njihovim nestankom, i svi su očekivali, da će se sada nešto dogoditi. I doista! Za kratko vrieme zatutnji veliki bubanj i zaječe rezke trublje kao da je sudnji dan. Ciela družba iziđe iz cirkusa odjevena u neobična šarena odiela, a obraza naličenih crvenom bojom kao da su poklade. Kićena povorka krene u selo. Napried su išli svirači, a za njima benavi August, tupava lica, crvenih ustnica kao da je jeo maline, a lica nabieljena kao da je skočio iz vreće brašna. No djecu je najviše zanimao i zabavljao mali majmun Lolo, koji je sjedio nekom cirkusantu čas na ramenu, čas na ruci, pa na glavi i klanjao se na sve strane skidajući s glave šešir sličan garavom limenom loncu.

— Ih, kolik mu je rep! — klikne netko.

— Ima ruke mjesto nogu! — primetne drugi.

— A lice mu je zbilja smiešno! — doda treći.

— Pa onaj šešir — kao lonac!

— A šarene pantalone!

— I crven kaput! Kao naš bilježnik, kad je u paradi!

— Samo što je bilježnikov kaput crn! — ispravi ga netko i doda: No, da te bilježnik čuje!

— Gleda se u zrcalce! Sigurno misli da je liep!

— Baš je pravi majmun!

Majmun Lolo nije ih razumio, pa se nije uvriedio. I dalje je zbijao ludorije i cerio se veseloj djeci. Samo jedno nije nikako trpio: ako bi ga koje diete povuklo za rep. Ta mu se šala nije sviđala, pa bi odmah na takva zadirkivača izkesio svoje biele zube. Neki mališ toliko se toga prepao, da je udario u plač i pobjegao glavom bez obzira, a to je opet drugu djecu natjeralo na smieh.

— Danas je velika predstava! — vikao je kreštavim glasom neki neobično odjeven cirkusant. Ulaznica samo dvie Kune!

Neka su djeca odmah počela tražiti po džepovima te dvie Kune, a druga su već smišljala, od koga će ih izmamiti: od tate, mame, tetke ili strine.

A onaj izvikivač nabrajao je redom čudesa, koja će se večeras vidjeti u cirkusu. Tako je činio nekoliko puta, dok povorka nije obišla čitavo selo i opet se vratila u šator. Tada su se i djeca počela razilaziti. Ipak ih je neprestano bilo nekoliko kod cirkusa kao da stoje na straži bojeći se, da im ne bi utekao prije nego li vide ona nebrojena čudesa i majstorije za dvie Kune. Provirivali su u šator kroz rupe u platnu, a neki su se popeli i na vrh lipe, ne bi li odanle što odkrili. I doista! Doskora su se mogli diviti onim ljudima gibkim kao zmija i okretnima kao mačka, koji su se vježbali u prekobacivanju, hodanju po glavi i drugim majstorijama.

U mnogoj kući bilo je i plača, dok su djeca izmamila one dvije Kune za ulaznicu u »carstvo čudesa«. A komedijaši su i poslije nekoliko puta obišli čitavo selo i vabili ljudi u cirkus. No najveću su buku načinili prije samog početka predstave: trubili su, bubnjali, previjali se, cerili i zvali »poštovano obćinstvo« na predstavu, koja će upravo početi.

— Izvolite, izvolite, izvolite! Vidjet ćete zmiju udava. jaču od lava, koja tri dana jede, a tri dana ne. A kad jede, pojede čitavo prase. Vidjet ćete majmuna Lolu, kako pleše štencu na glavi, i čarobnjaka, koji čuda pravi. Ulazite, ulazite, ulazite!

Svijet se gurao pred njihovim šatorom, smijao se neobično odjevenim ljudima i ulazio. Cirkus se sve više punio. Djeca su se dakako progurala u prve redove, da što bolje vide. A oni, kojima nije uspjelo izmaniti one dvie Kune, popeli se na lipu, da odatle gledaju, koliko se moglo vidjeti. Uzalud su ih tjerali: tko bi ih iztjerao! Bili su kao vrabci na prosu: pljesneš rukom ili baciš kamen među njih, a oni odlete, da se za čas opet vrate u još većem broju. No kad se slomila jedna grana i s njome palo na tle nekoliko dječaka, i zabolo nosom u ledinu, poslao je obćinski načelnik redara, da i ostale odanle iztjera. Kad im se on zaprietio toljagom, brzo su poskakali s drveta i pobjegli, da se — opet onamo popnu, čim redar makne pete.

Najviše je ljudi nagrnulo u cirkus uveče, na toliko razglašenu veliku predstavu s novim »točkama« razporeda. Pred ulazom se natisnulo mnogo svieta, jer je svaki htio ugrabiti što ljepše mjesto. Nije tu bilo kao u gradskom kazalištu, gdje ima skupih prvih i jeftinih posljednjih mjesta, nego su sva mjesta bila prva i posljednja, t. j. za istu cienu. Tko je imao bolje lakte i bliže sjeo, bolje je vidio. Tko bi međutim sjeo u posljednju klupu, a nije imao vrat kao žirafa, morao je ili iztegnuti vrat ili gledati zatiljak onoga, koji je pred njim sjedio. I oni na lipi bolje su vidjeli od njega, pa još k tome bezplatno, a on je za svoje mjesto dao svoj pošteni novac. Zato se ne treba čuditi, što je na ulazu bila tolika gužva kao da se u cirkusu badava dieli pečenka. Vikalo se tu i guralo bez obzira, hoće li tko ući s poderanim kaputom ili odkrhnutim nosom, a graja je bila tolika, da je nadjačala i viku cirkusanata,

koji su još uviek hrapavim glasom, ali sladkim riečima mamili poštovano obćinstvo u cirkus.

Graja se stišala istom onda, kad je netko viknuo: »Pazite, ljudi, da ne zagušite diete!« Ljudi se smire i utihnu, samo je neko diete plakalo. Oni koji su bili oko djeteta, razmaknu se i načine laktovima čvrstu ogradu, da ga zaštite. Bila je to mala djevojčica, ali velika sirotica. Sjedila je na tlu, bosa i otrcana i sva prljava od zemlje. Obrazi su joj bili bliedi i upali — možda još danas nije okusila ni kore kruha.

Djevojčica se digne i plašljivo pogleda oko sebe. Netko je uze za ruku i izvede iz one vreve, a gužva se nastavi. Djevojčica nije više ni pomislila, da pokuša ući u cirkus. Čekala je, dok svi uđu. Kad su konačno skoro svi ušli, pođe i ona prema ulazu, ali je na ulazu zaustavi ona gospođa, koja je jutros sjedila u prvim kolima, i upita, ima li ulaznicu. A ona dakako niti je imala ulaznicu niti je uobće znala, što je to ulaznica.

— Ej, mala, tko ne plati, ne može u cirkus! Od toga mi živimo! — reče joj vlastnica.

Mala brizne u plač. Čime da plati, a nema ni Kune, da kupi kruha. A tako bi rado i ona unutra! Gospođi se sažali diete, pa ga gurne za ostalima u cirkus. Mala se brzo provuče u prve redove i sjedne tamo na tle: tako nije nikome smetala. Bilo je tamo i druge djece, pa joj je bilo vrlo liepo među sebi jednakima. Bila su to djeca seljaka, no kako na selu nema tako velike razlike među bogatima i siromašnima kao u gradu, sva su se dobro slagala. S njima se i mala smijala benavom Augustu i njegovim ludorijama. Kad se on prekobacio pa opet uzpravio, udarila je sirotica u

hihot s ostalom djecom, no često bi buljila u zemlju i iznenada bi se snuždila kao da je nešto tišti. Benavi August međutim nije prestao sa svojim ludorijama, a i vragoljasti majmun Lolo umio je koješta, pa bi opet koji put natjerati malu u smieh. A kad je gospodar cirkusa došao pred »poštovano občinstvo«, naklonio se i svečano javio: »Moja gospodo, predstava je svršena! Do viđenja u nedjelju! Izvest ćemo opet novi razpored!« maloj je bilo vrlo krivo. Tako joj je liepo bilo, da je na čas zaboravila na svoju nevolju.

Ljudi su polagano izlazili iz cirkusa. Nisu se onako gurali kao kod ulaženja. Izlazili su sporo — kao da im je za one dvie Kune bilo premalo ludorija i majstorija.

Izišao je i posljednji čovjek, a mala je još uviek sjedila na svome mjestu. Čekajući, dok drugi iziđu, zaspala je.

— Hej, mala! — prodrma je vlastnica cirkusa. »Zar ćeš tu spavati? Ne bi li pošla kući?«

Mala se prene, protare rukom oči i pogleda oko sebe kao da se ne može snaći, gdje je. Nad njom su sjale zviezde, a pred njom je stajala gospođa, koja ju je pustila u cirkus.

— Mamice, moja mamice! — vikne mala.

— Nema tu tvoje mamice! Evo, tratina pred cirkusom je prazna, a ni u cirkusu nikoga više nema! I svietlo smo ugasili. Sada nam sjaje mjesec i one sitne zvjezdice. Izgubila si svoju mamicu!

Mala pogleda prema nebu, a onda gospođu, koja joj se činila dobra kao i njezina majka, samo što je ova u licu rumena, a njezina je mamica bila tako blieda.

— Hajde kući, diete! — reče gospođa.

— Nemamo više kuće!

— Kako to? — upita gospođa iznenađeno.

— Jučer su nam je prodali, a mene iztjerali na ulicu.

— A gdje ti je mamica?

— Otišla je. Dugo je ležala, a onda je rekla, da ide tamo k zviezdama. Rekla mi je, neka me čuva Bog i dobri ljudi, i onda je zaspala. Više se nije probudila. Došli su ljudi i odnieli je na groblje.

— A otac?

— Otišao je u rat i nije se više vratio. Ja i mamica dugo smo za njim plakali.

— Zar nemaš sestre ili brata? Ili možda kakvu tetku?

— Nikoga! Mi smo se ovamo doselili odnekuda i nemam u selu nikoga.

— Pa kuda ćeš sada, jadna djevojčice?

Mala brizne u plač i jecajući reče:

— Ne znam! Pustite me, da ostanem ovdje! Tu je liepo i veselo! Tu ću spavati, gledati zviezde i misliti, što li sada tamo radi moja majčica. Je li, da me ne ćete otjerati?

— Ne možeš ovdje spavati! Zemlja je noću hladna!

Mala se snuždi. Gospođi se sažali sirotče, pa je upita:

— Jesi li možda gladna?

Djevojčica kimne glavom i šapne:

— Da! Od jutra nisam ništa jela. Tada me neka žena nahranila, a poslije ništa. Stid me bilo prositi.

— Hajde sa mnom! — reče gospođa i uze je za ruku.

Suza orosi ženi lice. Bog zna, čega se tada sjetila.

— Ostani kod mene. Budeš li dobra, ej, onda će ti biti kod mene liepo kao kod prave majke! Ako tu i nema djece, da se s njima igraš, ipak će ti dani prolaziti ugodno. Jesi li večeras vidjela onoga psa Kudrova i majmuna Lolu? Brzo ćete se sprijateljiti. Oni vole djecu, koja ih ne draže. I moja mala Tina vrlo ih je voljela. Kad je moje drago dijete otišlo onamo, za zviezde, gdje je sada tvoja majčica, Kudrov se zavukao u svoju kućicu i cvilio kao da plače. A Lolo je čitav dan sjedio i tupo zurio preda se, a onda bi najednom trčao po cirkusu kao da traži Tinu. I životinje žale za onima, koji ih vole i koji im ne čine ništa na žao. I naučit ćeš svašta kod nas! — završi gospođa.

— Je li davno umrla vaša Tina? — upita djevojčica, koju je ojunačila gospođina dobrota.

— Ima već tomu više od godinu dana. Ah, nije se to smjelo dogoditi!

Dobra se žena na časak zamisli. Sjetila se, kako se mala prehladila, kad se previše uznojila vježbajući neku težku cirkusku vježbu. Dan je bio kišovit i vlažan, a mala je znojna otrčala na ulicu, zahvatila upalu pluća i za nekoliko dana bila je pod ledinom. Kad se gospođa svega toga sjetila, zagrli djevojčicu i poljubi u čelo.

— Bila je upravo tako velika i tako mila kao i ti, sirotice mala!

I povede malu u onu kućicu na kotačima.

— Hajdemo u našu kuću! Malena je, ali je unutra toplo. Evo — reče pokazavši joj rukom kućicu — to je sada tvoj novi dom! Neka ti u svemu nadomjesti rodnu kuću, koju su vam prodali, a ja ću ti zamieniti majčicu.

Uđoše. Unutra nije bilo nikoga. Na stoliću je plamsala svjetiljka i žutim sjajem razsvietlila uzku i tiesnu sobicu. Kudrov se izvuče izpod postelje, čim je čuo, da je netko ušao. Za čudo, nije ni zalajao, nego je dotrčao k djevojčici i počeo joj lizati ruke veselo mašući repom kao da veli: »Ne boj se! Drago mi je, da si došla!« Lolo, koji je već zadriemao nad uzglavljem gospodaričina kreveta, probudi se, pogleda začuđeno došljakinju, a onda poče od radosti skakati po krevetu. Djevojčica se prestraši i vrisne, no gospođa je umiri:

— Ne boj se! On skače od veselja, a to je znak, da se hoće s tobom sprijateljiti.

Mala se umiri, a kad je vidjela svakojake Kudrine i Loline majstorije, od srca se smijala. Djeca vole svoju majku i žale za njom, no ne mogu do smrti tugovati. Njihovim licem treba da što prije proleti tračak radosti, jer bi bezkrajna tuga mogla skrhati njihovo slabo tielo.

Došao je i gazda Mrkobrad sa starim Gabrom. Nije mu baš bilo pravo, što je njegova žena dovela ovu djevojčicu, jer su i sami teško živjeli. No ipak se brzo primirio. U svojoj je glavi već zasnovao novu cirkusku točku, koju će izvoditi ovo troje: Milica, Kudrov i Lolo.

— To će privlačiti ljude u cirkus i tada će nam svima biti bolje! — mune mu glavom, a ruka mu nehotice pogladi djevojčicu.

Milica, Kudrov i Lolo postali su već prvi dan najbolji prijatelji.

Vesela družba

Milica se brzo udomila u cirkusu. Nova majka zavoljela ju kao rođenu kćerku. Dobra žena nije samo požalila siroče, nego ga i uzela pod svoje okrilje i nastojala, da mu u svemu zamieni majku. Pazila je, da Milica ni u čemu ne osjeti, kako ovo nije njezin rodni dom. A Milica ju je zavoljela kao svoju majku. No gazda Mrkobrad bio je uviek nešto mrk. Nije to bilo čudo, jer je u životu proživio više zla, negoli dobra prije, negoli je postao svoj gospodar. Pa i sad su ga pritisnule brige, jer cirkus nije bio uviek tako pun, kao one večeri, kad su našli Milicu. Ljudi više nisu imali novaca, pa su slabo išli u cirkus.

Najteže je bilo Milici, kad su odlazili iz onoga kraja. Plakala je i odtrčala do svoga prijašnjeg doma, u koji se već uselio novi gospodar, obilazila posljednji puta poznata mjesta, gdje se toliko puta igrala s drugom djecom. Plakala je, jer je možda slutila, da se više nikada ne će vratiti ovamo i vidjeti svoj rodni dom. Bog zna, kuda će se odkotrljati ova zelena kućica na kotačima! Sva u suzama vrati se u cirkus, koji je već bio spreman za odlazak. Pomajka je primietila njezinu bol. Zagrli je i povede k sebi u kola. No Mrkobrad se namrgodi i reče:

— Što cmizdri mala? Uzeli smo je u naš dom, da je hranimo, kao da nemamo dosta svojih ljudi na brizi! Za čim žali? Nema ni kuće ni kućišta!

— I ti si bio bezkućnik, pa imaj srca za sirotinju! — odvrati mu žena.

Ušutio je. Nešto se u njemu ganulo, pa reče maloj:

— No, ne plači! Mi doduše lutamo od sela do sela kao Cigani, ali se kao i oni često vraćamo onamo, gdje smo već bili!

Mala je morala učiti svakojake cirkuske vještine, pa i takove, koje su bile opasne. Njezina se pomajka tome opirala, ali Mrkobrad nije htio popustiti. No kad je i mala rekla, da će rado vježbati, sàmo da i ona u nečemu pomogne, gospodarica se smirila. I tako poče Milica vježbati prekobacivanje, stajanje na glavi, hodanje po napetom užetu i druge vratolomije. Često puta je njezina pomajka drhtala od straha bojeći se, ne će li Milica pasti i skrhati vrat, kad bi je vidjela, kako lebdi u zraku na Mrkobradinim ramenima, a on se njiše na trapezu. No nije se usudila prigovoriti, jer je Mrkobrad bio čovjek silovit i nagao, pa bi mogao učiniti nešto, radi čega bi mu poslije bilo žao. Takav je on bio čovjek!

To su bili težki časovi Miličini, no bilo je i veselih. Najveselije joj je prolazilo vrieme, kad je vježbala s Kudrom i Lolom novu »točku razporeda cirkusa Mrkobrad«. On ju je nazvao »veseli trolist«, a vježbanje je povjerio starom vratolomcu — akrobatu Gabri. Sigurno ste već čuli za one vještake u cirkusu, koji skaču s vrha šatora na tle — kao mačke! To su »akrobati«, a takav je bio i Gabro. On je bio ponos Mrkobradova cirkusa. No više od cirkuskih vještina vriedilo je njegovo dobro srdce. Zato su ga i voljeli svi, a najviše mala Milica.

Učenje »veselog trolista« brzo je napredovalo pod Gabrinim vodstvom. Njegova je jedna blaga rieč više postigla negoli pregršt Mrkobradovih prietnja i kazna. I sam Mrkobrad bio je vrlo zadovoljan, kad je jednom nadzirao izvedbu »veselog trolista«. Zadovoljno je tr'o

ruke i kliknuo im: »Izvrstno, veseli troliste! Vaša će mi točka mnogo puta napuniti cirkus!« I nije se mogao prečuditi, kako to, da je Gabro bolji učitelj od njega, koji je bio i član nekoga svjetskog cirkusa, kamo ne primaju kakovugod šušku! Nije on znao, da je Gabro najviše cienio moć liepe riječi. A liepa riječ i gvozdena vrata otvara.

Čim se »veseli trolist« prvi puta pojavio u cirkusu, nastalo je urnebesno klicanje i oduševljeno pljeskanje. Osobito su oduševljena bila djeca, pa su upravo hihotala od smieha. To je bilo nešto za njih! Pomislite: Bundasti Kudrov bio je opremljen kao pravi pravcati jahaći konjić. Na leđima je imao kožnato sedlo, a u gubici kićene uzde. Milica je zajašila Kudru kao smiona jahačica s američkoga divljeg zapada. Vješto je upravljala uzdama Kudrova, a on je kao pravi izvježbani trkaći konj slušao svaki potez njezine ruke: tek bi pucnula bičem i viknula »hio!«, već bi Kudro poletio sa svojom malom jahačicom kao da ga nose vile. Lolu su odjenuli u crveni frak i na glavu nabili crveni cilinder — takav kaput s repovima i tuljasti tvrdi šešir nose visoka gospoda u svečanim zgodama. On bi čas skočio Milici na glavu, čas bi Kudru povukao za klapaste njegove uši, a onda bi se opet našao na ramenima djevojčice, skinuo cilinder i klanjao se na sve strane »poštovanim gledaocima«. Nastao bi silan pljesak. No urnebes smieha nastao bi, kad bi Lolo sjeo iza Miličinih leđa i okrenut na obratnu stranu vukao Kudru za rep kao da vuče konja za uzde. Tada su se svi u cirkusu upravo grčili od smieha, a mnogima bi suze navrle na oči. Kad je to vidio gazda Mrkobrad, zadovoljno je sukao brkove, pogotovo, kad su neki

i po dva puta došli u cirkus, samo da vide »veseli trolist«.

Tako je to išlo nekoliko nedjelja. Često puta nije bilo Mrkobrada ni blizu, pa je točka ipak bila izvedena bez prigovora. On bi kojiput otišao u gostionu. Rado je zavirio u čašicu, a novaca je sada imao dosta. Kad bi se uveče vratio i brojio novce, otišao bi već »veseli trolist« na spavanje. A Mrkobrad, onako mamuran, znao bi i izgrditi pospance, govoreći, da su zavriedili batina, a ne večeru, jer idu tako rano spavati, mjesto da pospreme stvari u cirkusu! No dobra gospodarica uzela bi u zaštitu Milicu i Gabru, kojih su se te rieči najviše ticale, tvrdeći, da su za danas dosta radili i priradili, a stvari u cirkusu mogu spremiti i sjutra, kad se odmore. Okrenula bi se Milici i dodala:

— Spavaj ti samo, drago diete! Izmučila si se, a tako si slabašna! Odpočini! Ako ima posla, ima i dana!

I za čas bi naša družba hrkala, samo bi Kudrov svaki čas digao uši, da čuje, ide li kakav nepoželjan gost u njihov cirkus, da ga junački »pozdravi« svojim oštrim zubima.

Tužni dani

Dogodilo se nešto strašno! Čujte!

Na dan Sv. Petra i Pavla bilo je u nekom selu proštenje. Skupilo se tamo nepregledno mnoštvo svieta iz čitava kraja. Bio je to ne samo crkveni god, nego i prava narodna slava. Igralo se kolo, a momci i djevojke pjevali su obiestne poskočnice. Stariji su se skupili

pod šatrama, a tamo uz živicu vrtjeli se janjci na ražnju. Djeca su se najviše vrzla oko licitara i izabirala medene kolače: dječaci dakako konje, a djevojčice bebe. Nije bilo ni bez vrtuljka, na kojima su se djeca vrtjela vozeći se u pozlaćenim kolima ili na vilovitim bielcima. Tu je bio i slikar, koji je za čas izradio sliku, mada je gdjekoji bio više sličan Crncu iz Afrike negoli bielom Slavoncu. No tko mari za to: glavno je, da ima sliku za uspomenu! Nije bilo nikakvo čudo, što se i naš cirkus našao toga dana u tom selu. Narod je grnuo u nj. Neka se malo i nasmije! Cio tjedan se kini radeći po najvećoj žegi u polju, pa zašto da se u nedjelju malo ne razveseli!

Gazda Mrkobrad izmislio je opet neku novu točku. Bila je to opasna majstorija, pa mu je čiča Gabro opravdano prigovorio. Rekao je, da nije pametno, ako čovjek drugima za zabavu stavlja svoj život na kocku, a može ih i drugčije zabaviti. No Mrkobrad mu je kratko odbrusio: »Ako stavljam ja svoj život na kocku, možeš i ti! Mi od toga živimo!«

— Ali i umiremo, i to bez potrebe!

— Govori, što te volja, no ovu točku razporeda ćemo odigrati, jer sam je dao već razbubnjati po selu!

I Gabro se morao protiv svoje volje pokoriti. Nije se on toliko bojao za sebe, koliko za Mrkobrada. On je već naime ujutro gucnuo malo previše, a to je opasno. Ako kod izvođenja ove točke Mrkobrad popusti, skrhat će Gabro vrat!

Predstava je tekla u redu. Dođe na red i točka »Između neba i zemlje na ljestvama smrti«. Mrkobrad je stao jednom nogom na stol, na ramena postavio ljestve i držao ih rukama. Na ljestve se popeo Gabro

i još u svakoj ruci držao uteg od pet kilograma. Uspjelo je! Gledaoci udare u pljesak, a Gabro se zahvaljivao vješto držeći ravnotežu. Najednom se Mrkobrad nešto uzvrpolji. Gabro se zaljulja i strovali zajedno s utezima na tle.

U cirkusu nasta vrisak. Mužkarci iz prvih redova potrče k jadnom Gabri, da mu pomognu.

— Noga, moja noga! — vikao je nesretnik. Slomio je nogu i nikad više ne će moći da izvodi svoje majstorije! A to mu je bio kruh svagdanji!

Riedko kada dolazi jedna nesreća sama. Razboli se Miličina pomajka. Prehladila se tražeći skoro svako veče po krčmama svoga muža, legla u krevet i bolovala. I jedne noći, kad je njezin muž opet sjedio negdje u krčmi i trošio zadnji novac, izpustila je svoju plemenitu dušu. Uz njezin krevet je bila samo Milica, koja je vrisnula, kad je vidjela, da njezinoj dragoj pomajci dolaze posljednji časovi. Potrčala je po Gabru.

— Gabro, ne napusti ovo dobro diete! — bile su zadnje rieči dobre gospodarice.

Sahranili su je na seoskom groblju. Milica je kitila grob najljepšim poljskim cviećem i zalievala ga suzama. Kad su odlazili iz tog sela, bilo joj je kao onda, kad se dielila od groba svoje majke. Težko, neopisivo težko...

Ubogi Gabro postao je poslije nesreće šepav. Mrkobrad, koji je sada postao jedini gospodar cirkusa, odpusti Gabru. Nije se obazirao, što je njegov namještenik nastradao njegovom krivnjom. Kad ga je Gabro molio, neka ga zadrži barem još neko vrieme, dok prizdravi, on mu osorno reče:

— Ne ću valjda hraniti bogalje, a jedva smažem za sebe! Odlazi! Tko nije za posao, neka uzme u ruke prosjački štap i neka ide prositi!

On pokupi svoje stvari, oprosti se s »veselim trolistom«, koji je sada postao pravi »trolist suza, jada i plača«, i ode. Na odlazku jecajući reče Milici: »Najteže mi je, što ne mogu izvršiti posljednju želju dobre gospodarice. No Bog zna, možda će jednom i meni biti bolje, pa ću doći po vas! A dotle neka vas Bog pomogne!«

Težak je to bio razstanak! Nekako su svi osjećali, da pripadaju zajedno, a sada se eto razilaze, da se možda nikad više ne vide! I kad je Milica vidjela staroga Gabru sa štapom u ruci, kako hramlje kroz selo, zakrila je lice pregačom i briznula u plač. I Kudrov je počeo tužno cviliti, a Lolo se pokunjio i nije zbijao ludorije kao obično.

Dugo su gledali za njim, za svojim dragim prijateljem.

— Eno ga, zaokrenuo je za šumicu! Maše nam rukom! Ode! — šapne djevojčica gušeći se u suzama. Činilo joj se, kao da se sada po treći puta nešto odkida s njezina srca...

Bieg

Poslije odlazka Gabre postajali su Miličini dani sve teži. Mjesto staroga Gabre našao je gazda Mrkobrad drugog predstavljača. Bio je to pravi grubijan! S »veselim trolistom« postupao je tako bezobzirno, a često puta i nepravedno, da ga je i sam Mrkobrad jednom zgodom opomenuo, neka ih previše ne napreže,

jer će malaksati. Zato nije čudo, što je Milica često plakala, kadgod bi se sjetila liepih prošlih dana, dok joj je još bila majka živa, a i onih poslije, dok je živjela njezina pomajka i dok je tu bio stari Gabro. Nekoliko puta zatekao ju je i Mrkobrad zaplakanu, pa se izderao na nju: »Ne smiješ plakati! Žalost će te oslabiti, pa ne ćeš moći izvesti svoju točku u cirkusu. A ja te bome ne ću hraniti badava!« I morala se pred njim na silu smiešiti.

Najljepše joj je bilo, kad bi se našla s vjernim Kudrovom i sa lakrdijašem Lolom. Nevolja ih je još više približila. Kadgod je bilo moguće, našli bi se zajedno. Tada se ona nije bojala nikoga! Da tko na nju samo stavi ruku, već bi Kudrov zarežao, a Lolo izkesio zube! A ona im se za to i odužila: za Kudru je spremala kosti, a Loli kakav orah ili lješnjak, što je on tako volio grizkati.

I tako su se dalje potucali po svietu. Zelena kola kotrljala se od sela do sela, od grada do grada, a stanovnici te pomične kućice tjerali su ljude na smieh ili ih zabavljali neobičnim vratolomijama.

Na dan svetoga Petra i Pavla — upravo na godišnjicu smrti nezaboravne gospodarice — dokotrljala se zelena kućica na kotačima u neki grad. Gazda je Mrkobrad naime čitao u novinama, da će tamo biti neka velika svečanost, pa kako da to prođe bez njega! U tom se gradu toga dana skupilo mnogo svieta. Bilo je i domaćih i stranaca, a gdje je mnogo ljudi, tamo se lako cirkus napuni. Odlučio je, da dade tri predstave. Glavnu će točku dakako opet imati »veseli trolist«, koji se već tako uvježbao, da ga je bilo milina gledati! Gazda je dao nekom putujućem slikaru izra-

diti i nekoliko slika iz pojedinih prizora točke »veselog trolista«, pa je zamolio trgovce, da ih stave u izloge. Ljudi su postajkivali pred izlozima i promatrali te slike, izrađene doduše nevještom rukom, no glavno je bilo, da su privlačile pozornost prolaznika. Zato se gazda nadao, da će sigurno biti kod svih triju predstava cirkus — kako se kaže — dubkom pun!

Koga bi god toga dana put nanio u taj grad, osjetio bi već po posebnom mirisu, da je danas tu neka slava. Miris pečenih janjaca i odojaka dopirao je odasvud. Gostioničari su se naime ozbiljno zabrinuli, ne će li gosti ostati u njihovu gradu gladni, pa su se pobrinuli za svakojake pečenke. Tako će gosti otići svojim kućama s punim želudcima, a gostioničarima će ostati puni džepovi.

Kudrov je odmah nanjušio taj divni miris za pasju svojtu, pa je svaki čas njuškao na sve strane kao da izpituje, na koju bi se stranu najviše izplatilo krenuti. Gazda ga je dosta slabo branio, jer je imao na brizi i druge neke životinje, zato se nemojte čuditi, što je poletio za predivnim mirisom, čim je uvrebao prvu zgodu. Pasja svojta sigurno zamišlja i raj kao mjesto, gdje se zrakom širi miomiris svakojakih pečenki, gdje su plotovi spleteni od dugačkih kobasica, a ulice popločene mastnim kostima! Dakako da je morao voditi i težku borbu s drugim psima, koji su zajednički zarežali na došljaka, no kad su osjetili njegove zube na vlastitoj koži, uzmicali su pred njim mrčeći, ali s poštovanjem. A kad se s toga izleta u grad vratio kući, bio mu je trbuh napet kao bubanj — tako se nagruvao kostiju!

U četiri sata poslije podne bila je prva predstava. Gazda Mrkobrad nije se prevario u računu: cirkus je bio pun gledalaca. Bilo je tu i djece, a i odraslih, koji su također htjeli da se malo nasmiju i da im se od smieha protresu pretovareni želudci. Gazda Mrkobrad ih je neko vrieme dobro zabavljao svojim dosjetkama i šalama, koje je već stotinu puta ponovio, no ovdje ih još nisu čuli, pa su se od srca smijali. »Veseli trolist« nije se ovaj puta odlikovao: Kudrov je bio nekako trom i neprestano je posrtao. Uzalud ga je Milica bodrila i trubila u uho: »Kudrove, napried! Što ti je? Ne daj se! Drži se!« Kudrov je doduše htio napried, ali ga je pun trbuh vukao k zemlji, pa najposlije posrne i svali sa sebe Milicu i Lola. Posjetiocima je to izprva bilo smiešno, ali kad se to nekoliko puta ponovilo, počeli su glasno prigovarati, da su prevareni. Imali su i pravo: bila im je obećana neobična točka predstave, a kad tamo, od svega malo pa ništa! Mjesto »najprivlačivije neobičnosti«, kako je pisalo i bilo naslikano na onim proglasima, vidjeli su sasvim običnog i po njihovu mišljenju neuvježbanog psa i sasvim običnog majmuna, kakova cigani vodaju po selu. Zar da za to plate tako veliku ulazninu!

— To je sasvim obična sljeparija! — vikne netko.

— Gdje je redarstvo, da zatvori i protjera ove varalice! — doda drugi.

Netko zazviždi, a za njim prihvate i ostali, pa se za čas prolomi gledalištem urnebesno zviždanje i galama. Čuli se povici:

— Vratite nam novac!

— Nismo ga ukrali, da nam za nj pružite takovo što!

— Da gledamo sasvim običnoga kera!

— I starog majmuna!

I počeli su izlaziti iz cirkusa uvjereni, da su ih nasamarili, a sasvim su zaboravili ono nekoliko prijašnjih uspjelih točaka. Takvi su ljudi!

Cirkus je ostao prazan. Gazda Mrkobrad s kandžijom u ruci biesno je šetao iz jednoga kuta u drugi. Bio je sličan mrkom oblaku, iz kojeg će sad početi pljuštiti i sievati. »Veseli trolist«, koji je dobro osjećao buru, stisnuo se u jedan kut. Uto dođe onaj nasljednik staroga Gabre i pokaže rukom na njih:

— Evo krivaca! Čemu da vi, Mrkobrade, biesnite? Udrite, pa neka onda oni biesne!

Sav bies, koji se nagomilao u gazdi, sada je provalio iz njega i sasuo se na ove biednike. Kandžija je stigla svakoga, a najviše Milicu. A kad je poslije toga Mrkobrad otišao u krčmu, da zajedno s onim nečovjekom zalije srdžbu vinom, zavuku se mali predstavljači u slamu pokraj konja. Bili su gladni — jedino je Kudrov bio sit — ali glad nisu osjećali toliko kao udarce kandžije. Sad nisu po običaju prije spavanja zbijali ludorije, nego su pipali mastnice i jaukali, kako je tko znao: Milica ljudskim glasom, Kudro je cvilio, a Lolo je izvijao neke čudne glasove.

Uza sve boli brzo su zaspali. Životinje dakako nisu tako čvrsto spavale kao Milica. Navikle su od prirode, da budu neprestano na oprezu, pa i u snu. Nešto lupne, a Kudrov zalaje. I Milica se probudi. To je doduše skočio mačak hvatajući miša, no oprez je potreban. Mogao bi se gazda vratiti i opet ih namlatiti.

Milica više nije mogla usnuti. Kroz poderano šatorsko platno promatrala je zvjezdice, kako veselo titraju na tamnom nebeskom svodu. Eno, iza onih blistavih svjetiljčica boravi već troje, koji su joj bili najmiliji na svietu: dragi tatica, mila majčica i nezaboravna pomajka. Možda je odozgo motre i žale, u kakvu je nevolju zapala! Tko zna!

— O Bože, hoće li mi ikada svanuti bolji dani! — uzdahne djevojčica i suze joj navru na oči. Dugo, dugo vrzle joj se glavom čudne misli, dok nije napokon ipak zaspala.

Snivala je, da se nalazi sa svojim družtvom na zelenoj livadi, punoj prekrasnog cvieća. Tu su cvali bieli zvončići obrubljeni žutom prugom. Činili su joj se, kao da su od čistog srebra, a okovani suhim zlatom. Skromni krasuljci virili su iz trave, a ljubičaste sase i žuti maslačci zvali su ih: Dođite, uberite nas i okitite se! Njih troje — ona, Kudrov i Lolo — trčali su po livadi loveći šarene leptire, podcikivali i valjali se po travi. I ona je zapjevala iz svega grla, a ptičice se natjecale s njome u pjesmi. Svuda radost, žamor, život! Ali najednom dotrči iz šume vuk i pojuri prema njima. Protrnuli su. Ptičice umukoše, leptirići se sakriše u šareno cvieće, samo se Kudrov spremao na borbu. Dobri njezin Kudrov! Vuk je međutim dolazio sve bliže. Čula je, kako trava šušti pod njegovim nogama. Eto ga već posve blizu! Kudrov se spremio na skok, da započne krvavu borbu. Vuk skoči na nju. Osjetila je već njegove pandže na svojim leđima, no uto se prene.

— Zar je tu vaše mjesto za spavanje? — gurne je čizmom u leđa Mrkobrad, koji je s onim opakim čovjekom obilazio cirkus, da vidi, je li sve u redu. I Lolo dobije takav udarac i zastenje bolno. Bog zna, o

čemu je on upravo snivao! Možda o prašumi, gdje se nekad sa svojom majmunskom svojtom nabacivao zrelim plodovima, a danas se mora zadovoljiti mnogiput i s odpadcima kiselih jabuka. Jedini Kudro je umaknuo podvukavši repinu, čim je opazio Mrkobrada i njegova pomagača. Njegovu bi punu želudcu najmanje prijao takav udarac.

Mrkobrad sa svojim pratiocem odtetura dalje neprestano mrmljajući: »Svaki dan sve gore, a oni mi upropastiše predstavu! Samo ih badava hranim! Pokazat ću ja njima!«

Milica je dobro čula i upamtila njegove rieči. Znala je, da Mrkobrad u duši nije zao čovjek, ali sada, poslije smrti gospodarice, bio je kao izgubljen. Osim toga imao je i zla savjetnika, koji ga je huckao, Bog bi znao zašto! I tako razmišljajući pitala je sama sebe: »Što će biti s nama? Zar da i dalje podnosimo zlostavljanje gazde Mrkobrada? Još kako tako, dok je triezan, ali što onda, kad mu opet udari vino u glavu?«

Nešto treba učiniti! Ako oni toliko smetaju Mrkobradu i ako ih on doista badava hrani, treba da se uklone! Tako se i Kudrov uklonio, kad je vidio biesna gospodara. Psi su pametne životinje.

I Milici dođe na um misao: Kako bi bilo, da svi skupa odu nekamo daleko od pogleda Mrkobradova i njegova lošeg savjetnika? Taj joj se misao učini kao spas iz ovog jada! Oni će otići, a kasnije, kad jednom bude gazda vidio, koliko su mu bili koristni, opet će se vratiti, a možda će ih i sam natrag zvati. Kako bi im bilo divno na onoj zelenoj livadi, koju je malo prije vidjela u snu! Ili u šumici, gdje trče zečići i pjevaju ptičice od jutra do mraka! Tamo teče i gorski potočić, u kojem je voda tako bistra i čista kao sunce! Dobri ljudi — a tih ima sigurno svuda po svietu — već bi im dali nešto jela, da žive. Njima i ne treba mnogo: komadić kruha, zdjelica mlieka, a za Kudrova kost. Možda bi ih tko i u službu primio? Ta oni hoće raditi! Ona bi mogla u kojoj kući prati suđe i rediti sobu, kao što je činila i kod svoje majke i pomajke. Mogla bi paziti na djecu ili čuvati krave. Lolo bi se igrao s djecom, a Kudrov bi čuvao kuću. Divno, divno! Samo što prije odavle!

Kad je Milica tako stvorila odluku, ustade i stade buditi Lolu i Kudrova:

— Ustajte! Hajdemo, Lolo! Diži se, Kudro! Krećemo na put! Mjesec nam je obasjao pute! Požurimo se, dok ne zabieli zora i dok pietli ne probude gazdu Mrkobrada!

Kudrov zalaje, a Lolo se poče, onako sanen, češkati po glavi. Milica uhvati Kudrova rukom za gubicu:

— Šuti, ludove! Lajanjem bi mogao probuditi gazdu i njegova pomagača! Pomrsili bi nam račune, a gazda bi nas još i izbio!

Lolo i Kudrov nisu dakako od svega ništa razumjeli, osim to, da ih Milica nekuda zove. Uviek su je slušali, pa su i sada bili spremni, da pođu s njome. Kuda idu, bilo im je svejedno. Ona zove, pa su čekali, da krenu.

Djevojčica pokupi svoje haljinice i sveže ih u zavežljaj, zovne za sobom Kudrova i Lolu, i »veseli trolist« krene u zvjezdanu noć...

Lutanje

Oprezno su izišli iz cirkusa i našli se na cesti. Mrkobrad ih nije čuo, jer je gromko hrkao ležeći na sienu kraj cirkusa, a i njegov pomagač spavao je kao klada, umoran nešto od sinoćnjeg predstavljanja, a nešto od vina. Tako su se oni posve neopazice udaljili.

Cesta se bielila na mjesečini. Mjesec se već visoko uzdigao na nebu, a zvjezdice su podrhtavale kao srebrni cvjetići pod daškom vjetra. Svud je vladao svečan mir kao u neizmjerno velikoj praznoj crkvi, gdje vječno svietlo podrhtava pred glavnim žrtvenikom, a orgulje posve tiho bruje. A te orgulje bili su zričci, koji su gudili svoju jednoličnu pjesmu. Bjegunci su šutjeli. Išli su tiho onamo, kamo ih cesta zove — u nepoznato! Kuda idu, nisu znali. Jedina im je bila želja, da ovo selo što prije izgube iz vidika i da se nađu što dalje prije, negoli svane dan i odkrije njihov bieg. A kad je zabielila zora i raztjerala tamu, selo se više nije vidjelo. Ostalo je daleko za njima kao neka mračna uspomena.

— Sunce! Drago naše sunce izlazi! — klikne najednom Milica i razkrili prema njemu ruke. Kudrov po običaju zalaje, a Lolo skoči djevojci na ramena, da bolje vidi.

Kad je već sunce prilično odskočilo, odmaralo se naše družtvo kraj bistrog potočića, koji je šumio i pričao, nešto veselo pričao. Milica se spusti k potočiću, da se umije. Lolo i Kudrov dakako nisu imali takvih potreba! A onda su se dali u igru. Prvi puta u slobodi, daleko od mrkih pogleda. I Milica se sjeti svoga sna. Tu je eto cvieće, tamo lieću šareni leptirići, ondje u grmu pjeva ptičica.

— Da, to je ona livada, o kojoj sam noćas snivala! — pomisli, no sjeti se i onog vuka. Ne, njega neće biti!

Poslije igre nastave put. O podne bili su već daleko, daleko.

Putujući stigoše u neko selo. Žega je pritisnula kao da hoće sve zažgati. Selo bijaše napola prazno, jer su seljaci u polju želi ječam. Kod kuće su ostala djeca i stare bake, da čuvaju kuću. Naša je družba već prilično ogladnjela. Osim ono nekoliko jagoda, što ih je Milica ubrala u grmlju za se i za Lolu, i oglodane kosti, koje je neki putnik vraćajući se sa one svečanosti iz grada bacio u grabu, a Kudrov je nanjušio, nisu jeli ništa. Bili su i umorni, pa su se sjeli pod lipu, koja je bila kraj crkve u sredini sela. Začas se oko njih skupila djeca. Lolo, premda gladan, počeo im se ceriti i skakati sad na lipu, sad Milici na glavu, sad opet Kudrovu na leđa i potezati ga za rep. Djeci se to neobično svidjelo, tim više, jer još nikad nisu vidjela živa majmuna. Oni, koji su išli u školu, čuli su već, a možda i čitali o njemu, pa su drugima tumačili, gdje takve životinje žive. No živi je majmun mnogo smješniji od naslikanog, pa su se i oni grohotom smijali. Poslije su se počeli igrati s njime i nuditi mu kruha i sira. Kad je jedan ogulio sebi jabuku, a Lolo počeo mljaskati oguline, donijeli su mu i jabuka petrovača. I Kudrov je dobio po koju koru kruha, samo je još Milica bila gladna. No neka djevojčica i njoj donese veliku krišku kruha i sira, a kad su to vidjeli drugi, za čas je bilo kolača i mesa toliko, da je Milica mogla napuniti i torbu, koju je poniela sa sobom na put. Bit će to za večeru i za zajutrak.

3

Pod lipom su se dobro odmorili, a onda krenu dalje. Kudrov na Miličinu zapovied podmetne leđa, kako je to radio kod predstave u cirkusu, a Milica zajaši na nj. Lolo skoči njoj iza leđa i uhvati se prednjim nogama kao rukama, i tako su projurili kroz selo praćeni urnebesnom vikom djećurlije. Vika djece dovabila je i po koju baku na ulicu, da vidi, što se to događa, a gdjekoja bi izvirila kroz prozor i od čuda se krstila, kad bi vidjela naše neobične jahače.

Pred noć stigli su do neke šume i tamo našli pod golemim hrastom dobro zaklonjeno mjesto. Milica razprostre maramu i izvadi iz torbe večeru. Obilno je mogla nadieliti i Lolu i Kudrova. Lolo bi ugrabio svoj komad jela i popeo se na drvo, jer mu je tako po majmunskom običaju jelo bilo najslađe, a Kudrov je po pasjoj navadi prihvatio komad prednjim šapama i žvakao.

Poslije večere nakupi Milica mahovine i šušnja i načini ležaj. Kudrov je legao kraj nje kao vjerni čuvar, no Lolo se popne na drvo i tamo čučne. Tek što ovi dolje legoše, već ih on poče gađati zelenim žirom. Tako radi i njegova svojta u prašumi, uviek sprema na ludorije. Milica mu se zagrozi prstom, a Kudrov zareži, u znak, da su sada, kad je vrieme spavanju, takve šale neumjestne. A kad Lolo nije prestao, skoči Kudrov i zalaje. Najradije bi skočio na hrast, da ga povuče za rep za njegovu magareštinu, no Lolo je bio visoko, a psi se ne umiju penjati. Milica je opet mislila: »Dobro je, što na hrastu ne rastu bundeve, jer bi nam ih taj ugursuz bacao u glavu!« Najposlije se Lolo primiri i svi su počeli driemati. Kudrov je dakako uviek bio napola budan. To mu je i dužnost.

Tako su putovali cielo ljeto od sela do sela. Ljudi su ih svagdje liepo susretali, no gdjegod bilo je i nevaljalaca, koji bi ih najurili kamenjem. Bili su to obično obiestni dječaci. Hrane bi dobili dosta, da se mogu prehraniti, a Milici je neka gospođa poklonila ponošene haljine i skoro nove cipele. Bile su joj baš potrebne, jer su se već stare izderale od hodanja po kamenitoj cesti. No jedno je malu zabrinjavalo: Što onda, kad udare hladne jesenske kiše i kad zaintači studen? Ako ih sada nije nitko primio na stan, prenoćili bi pod vedrim nebom ili pod stogom siena gdjegod u polju, ako bi udarila kiša. No kuda će, kad se poljima počnu vući studene jesenske magle i kad zaurlaju jesenski vjetrovi i stanu skidati lišće i granje s drveća? No tješila se time, da će do toga možda već naći kakvu službu. Ne boji se ona posla, a tko radi, ne boji se zime ni gladi!

A što je s Mrkobradom? Zar nije progonio bjegunce? Zašto nam o njemu ništa ne pričate? — pitaju možda naši čitaoci. Čujte dakle, što se dogodilo s njime poslije odlazka bjegunaca!

Mrkobrad je one noći dugo spavao. Probudio ga njegov novi pomagač i javio, da je »veseli trolist« bez traga nestao. Mrkobrad nije vjerovao onome, što čuje. Uze bič i poče ih biesan tražiti misleći, da su se negdje sakrili. No sva je njegova muka bila uzaludna: nema ih te nema — kao da su u zemlju propali! Nitko mu nije znao reći, kuda su otišli, jer je to bilo noću poslije one proslave, kad su svi dobro spavali. No bies ga nije minuo, jer mu je bilo žao, što je izgubio svoju najljepšu točku! Dao je probubnjati po obližnjim selima, nije li ih možda tko vidio. Objavio je, neka se vrate, a on će ih primiti natrag kao da se nije ništa dogodilo. No sve uzalud!

Mrkobrad je znao, zašto su pobjegli. Kad je saznao, da je svemu bio kriv Kudrov, koji se prenajeo, još je više požalio, što ih je onako izbio. Trebao je samo Kudrova drugiput svezati za lanac, pa se to više ne bi dogodilo. No kako bilo da bilo, njegov cirkus više nema ni Kudrova, ni Lole ni Milice, nema najuspjelije svoje točke — »veselog trolista!« I digne cirkus kao što cigani dižu čergu, pa odputuje dalje.

U robstvu

U jesen, kad je lišće htjelo poletjeti za pticama, koje su krenule na topli jug, stiže naše bjegunce noć pod vedrim nebom daleko od svakoga sela. Noć se šuljala tiho i tajanstveno šireći svoja mračna krila nad

zemljom. Za njom se vukla po zemlji uz obale potoka magla. Kao sablast digla se iz vode. Njezina biela koprena nečujno se vukla između vrba i topola i zapinjala o puste i gole krošnje. A vrbe s kvrgastim glavama i čupavom kosom činile se kao aveti, koje su se nagnule nad vodu. Na njihovim su granama počivale sive vrane. Stisnule se tamo ne mareći za maglu i noć. Kadkad bi zagraktale kao zla kob.

Kudrovu nije smetala studen, jer je imao toplu bundu. No Lolo je drhtao. I on je imao neko krzno, ali ga je slabo grijalo. Nije on navikao na studen, jer je bio čedo Afrike, gdje sunce sažge travu i onda, kad je ovdje zemlja opasana devetorim ledom. Kamo sreće, da je ostao ondje! Da nije bilo onog Talijanca, koji ga je namamio šećerom, bacio mu preko glave zamku i zarobio, još bi i danas krstario s drugovima tražeći, gdje ima boljih plodova. Odveli su ga svezana preko mora i prodali nekom trgovcu zvjeradi. Od trgovca kupio ga neki veliki cirkus, a od njega gazda Mrkobrad. A sada se po toj zimi potuca svietom, dok se jednog dana negdje ne smrzne!

Milica je primietila, da Lolo zebe, pa baci preko njega svoju maramu. On je zahvalno pogleda. A i ona je drhtala, jer nije imala zimskoga kaputa.

Na nebu se palila zvjezdica za zvjezdicom. Pojavljivale se kao da neka nevidljiva ruka pali svjećice na božićnom drvcu. Mjesec još nije izišao, pa je bilo prilično tamno. Tama i tjeskobnost kao da su još više pojačali studen, pa je naša družba utihnula i kao niema išla vlažnom cestom u mrku noć. Kamo? Ni sami nisu znali! Znali su tek to, da svaki drum vodi nekuda, gdje stanuju ljudi — u selo ili grad. Ta misao

ih je tjerala napried. No kolikogod su se žurili, nikako da stignu do sela, pa ni do stoga siena, koji čeka u polju putnika bez krova i konaka.

— Ovako dalje ne možemo! — reče sama sebi Milica. Negdje se moramo udomiti, barem preko zime! Mogli bi se još gdjegod smrznuti na putu!

Kudrov zalaje kao da razumije njezine poluglasne rieči, a Lolo skoči Kudrovu na leđa i pritisne se uza nj, da se malo ogrije. Jadni Lolo! Njemu je sigurno bilo najgore! I tako pođu šuteći dalje.

U daljini ugledaju svjetlost. Kudrov zalaje, a to je bio znak, da stanu. Treba ustanoviti, što je to. Lolo skoči od radosti s njegovih leđa na tle veseleći se, što su možda došli do skrovišta, gdje će biti toplo.

— Tamo gori vatra! Hvala Bogu, spašeni smo! — klikne Milica.

Požure se pravcem, odakle je dolazila svjetlost. Kad su se dosta približili, ugledaju ciganski šator. Oprezno su išli prema šatoru i zaboravili pri tom na nekadanji strah pred Ciganima. Kad su došli preda nj, Kudrov najavi njihov dolazak lajanjem, a Lolo poče majmunski iz svega grla vrištati.

Iz šatora iziđe stari Ciganin. Čuo je lavež, pa je ponio i štap, da se brani od psa. Kad vidje velikog psa, jako se prepao, a možda još više samoga Lola, misleći valjda, da je to sam nečastivi. Pobježe natrag u šator i stane ciganski dozivati svojtu. Začas eto ga natrag. Nije više izišao sam, nego s njime i ostali Cigani i Ciganačići. Vatra iz šatora bacala je na njih sjajni odsjev, pa su bili vidjeti kao crne prikaze obasjane žarom vatre. Oprezno su se približavali bjeguncima i nepovjerljivo ih promatrali. No nestrpljivi Lolo

poče đipati, Bog bi znao zašto, a mali Cigančići pobjegnu kao da ih je tko opalio žaračem. Začas su opet provirili i promatrali neobične goste. No čim bi Kudrov zarežao, nestali bi oni iza šatorskog platna.

Cigani su se uvjerili, da naša družba nije za njih opasna, pa joj se približe. Najposlije se razjunače i mali Cigančići i priključe se starima. Neki su već postali tako drzki, da su počeli Lolu povlačiti za rep. Ali kad je on izkesio zube, pustili su ga u miru. Milica je starim Ciganima izpripoviedila, kako putuju svietom i kako su se našli na ovoj studeni bez noćišta. Zamoli ih, da kod njih prenoće. Cigani su se najprije nešto dogovarali na ciganskom jeziku, a onda stari Cigo pokaže Milici rukom, da uđe. Kudrova privežu pokraj kola, a Lolo se skutrio kraj ognjišta i grijao. Tako je naša družba našla neobično zaklonište pod ciganskom čergom.

Sjutradan se Milica spremi za put. Dođe k starom Cigi i zahvali mu za gostoprimstvo. No kad je htjela otići, uzprotivi se on.

— Nikuda! — reče. Ostat ćeš kod nas! Mi te trebamo!

Ulazud se ona borila protiv toga nasilja. Kad im je rekla, da će pobjeći, prietili joj se, da će je izbiti do krvi, ako samo pokuša. Neprestano je netko od njih kod čerge, i taj će paziti.

— Ne će ti biti zlo kod nas! — poče malo ljubaznije stari Cigo, pa nastavi: Ti svašta umiješ. U proljeće poći ćeš s nama po vašarima i selima. Hajde, pokaži nam sve, što znaš!

Milica se izprva nećkala, no kad je vidjela, da s njima nema šale, morala je popustiti. Čula je ona već

dosta o tome, kako su Cigani ulovili koje diete, osliepili ga i onda s njime po selu prosjačili. Pobojala se, da bi se to moglo i njoj dogoditi, pa im je pokazala,

što zna. No glavnu njihovu točku, koju su izvodili u cirkusu, nije im pokazala.

Tako se naša družba brzo osvjedočila o gorkoj istini, da je zarobljena. Bili su to novi tužni dani. Milica

je bila doduše nešto slobodnija, jer je nisu privezali kao Kudrova i Lolu, ali se nije smjela udaljiti od čerge. Najteže joj je bilo podnositi samovolju Cigančića. Često puta se morala pred Ciganima prekobacivati, stajati na glavi, hodati po užetu i učiti ih i druge cirkuske vještine, samo da ih udobrovolji, da je puste u miru, a Lolu i Kudrova da ne zlostavljaju. Gdjekoji puta bi je stara Ciganka nagarila čađom, da bude slična pravom Ciganèetu, i povela sa sobom u selo. Tamo bi prosjačili od kuće do kuće, a to joj je bilo najgore. Teško bi joj bilo pri srcu, kad bi tko zapitao Ciganku:

— Gle, djevojčica ima plavu kosu, a svi Cigani crnu! Da je niste gdjegod ugrabili?

Tada bi se stara Ciganka preklinjala, da nisu, a ona je morala šutjeti. Zagrozili su joj se, ako ih oda, da će ubiti Kudrova i Lolu, a ona je znala, da bi to oni zaista i učinili. No nadala se, da će ih jednoga dana netko sve osloboditi, samo kad se desi prilika. Treba strpljivo podnositi svoju sudbinu i čekati bolje dane.

Neobičan susret

Tako je prošla zima, puna muka i poniženja. Čim je granulo toplo proljetno sunce, počeli su Cigani pripremati našu družbu za nastup na prvom vašaru. Znali su, što oni umiju, a znali su i to, da ljudi rado gledaju takve majstorije. Već su se unapried veselili, kako će time zaraditi novaca.

Milici je bilo težko, što će morati nastupati u ciganskoj službi. No što je mogla? Da kaže »ne ću«, Cigani

bi je izmlatili. Tako je morala s njima od vašara do vašara, od sela do sela, neprestano vrebajući priliku, da se svi skupa izbave od ciganskog robstva.

Jedne nedjelje u mjesecu srpnju razišli se Cigani po selima, da prosjače. U čergi je ostao samo neki Cigančić, jer se nabo na trn, pa nije mogao hodati. Njega su ostavili, da pazi na Milicu i cigansku derišćad. I stara Ciganka, tako stara, da je jedva vukla noge za sobom, ostala je kod čerge. Driemala je na travi i zaspala. Kudrov se sunčao na suncu i žmirkao, a Lolo je skakao zlovoljan, što ne može onamo navrh čerge, pa da barem gleda u sviet, kad ga već ne puste nikamo. Vrtio se na lancu oko kolca, za koji je lanac bio pripet, kao i oni bielci na vrtuljku — neprestano oko istog mjesta!

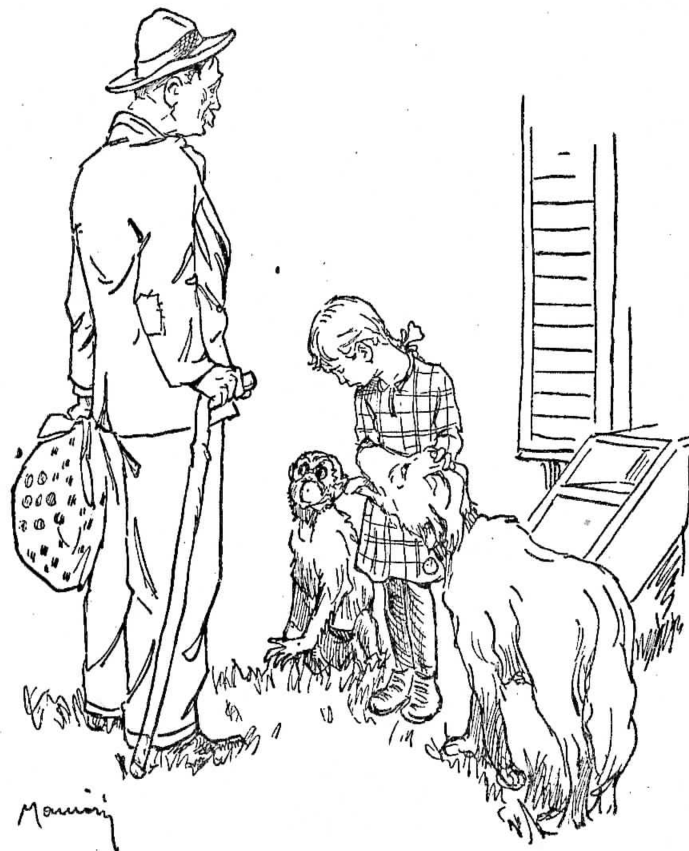
Lolo se najednom smirio i zagledao nekuda prema vrbiku, koji je bio na kraju ledine uz potok. Odatle je prema čergi dolazio prosjak. Podupro se štakom izpod pazuha — bio je hrom. Kad se približio, opazi Lolo, da neznanac žvače krišku sira. I Lolo je bio gladan, pa izpruži prema došljaku svoju rutavu šapu. Prosjak odkine komad sira i pruži je majmunu, no iznenada se trgne i pogleda ga nekako začuđeno. Lolo se preplaši i povuče šapu natrag kao da se nečega preplašio. No došljak klikne veselo:

— Lolo, dragi moj Lolo! Što radiš ovdješ Zar nisi više u cirkusu?

Lolo poče od radosti skakati i majmunski kliktati. Prepoznao je Gabru! I Kudrov ga je nanjušio. Trzao je lancem i silom htio k došljaku.

— Čekaj, Kudrove, odmah ću te pustiti! Zar su i tebe lišili slobode, jadno moje pseto!

Gabro odrieši i Lolu i Kudrova, pa je gladio čas jednoga, čas drugoga. Dobrom su čovjeku suze navrle na oči, kad je ugledao svoje stare i vjerne prijatelje.

— I vas, čini mi se, prati loša sreća kao i mene! No gdje je Milica?

Kudrov otrči u čergu. Doveo je Milicu kao da je razumio, što Gabro pita. Ona nije ni slutila, zašto je Kudrov vuče van iz čerge. Mislila je, da su se već možda Cigani vratili. No kad je ugledala starog prijatelja, ciknula je od iznenađenja. Poslije dugo, dugo vremena ipak je naišao netko, kome se može izjadati!

Dok su Cigančići u strahu pred Kudrovom, koji je bio slobodan, preplašeno izvirivali iz čerge, Milica se na dugo i široko razgovarala s Gabrom. Zapitkivala ga je o svemu i svačemu. Stavila bi mu u jedan mah toliko pitanja, da on naprosto nije znao, na koje bi odgovorio. Najposlije Gabro prekine razgovor i reče:

— Saznao sam o vama dosta. Dobro je, što sam te našao, no sad moramo što prije odavle. Moramo odmah, dok se još Cigani ne vrate. Požurimo se!

Milica uđe pod čergu, da pokupi svoje stvari. Cigančićima zaprieti, da ne probude staru i da se nikuda ne miču odtuda, inače će poslati Kudrova, da ih izpraši. A onda se po drugiput dadu u bieg!

Gabro odvede bjegunce u šikaru, koja se sterala uz onu ledinu pred čergom, pa odanle u šumu. Kad su se nalazili prilično daleko, sjednu na meku mahovinu. Gabro otvori svoj zavežalj i počasti svoje prijatelje.

Cigani su dakako digli hajku, jer im je izmaklo dobro vrelo prihoda. Tražili su ih svuda, ali ih ipak nisu našli, jer ih je gusta šuma dobro skrivala. I što im je drugo preostalo, nego da odustanu od potjere.

Sad su se istom Gabro i Milica pravo napripoviedali! Utom je stigla i večer. Dignu se, da krenu dalje. Gabro uze svoj zavežalj i uprti ga na rame, ali mu pri tom ispade nešto.

— Oho, što je ovo? — upita ga Milica pokazujući na neku liepu stvar.

— Harmonika! — odgovori Gabro. Sviđa li ti se? Naučit ću i tebe svirati. Treba mi, da svirkom lakše ganem ljudska srca, pa da mi štogod udiele.

Išli su sigurno i bez straha, da će zalutati pod vodstvom staroga Gabre. Nisu se oni bojali po noći putovati. Koliko su puta lutali tako ne znajući, kuda ih put vodi, pa ih je dobri Bog svaki puta izveo na pravi put. A noć je bila obasjana mjesečinom kao i onda, kad su pred godinu dana bježali iz Mrkobradova cirkusa. Jutro, koje ljeti brzo osvane, zateklo ih je već daleko izvan šume.

Novi cirkus

Milica je saznala, da je Gabro mnogo pretrpio, odkako ga je Mrkobrad odpustio iz cirkusa. Nije bio sposoban, da radi, a nije bio ni vičan, da prosjači. Nužda ga je i na to natjerala.

Jednoga dana zaustave se na ledini blizu nekog sela, da odpočinu. Neko su vrieme tako šutke sjedili, a onda Gabro prekine šutnju:

— Hajde, Milice, da se dogovorimo, kako ćemo dalje živjeti! I opet će zima, a mi nemamo nigdje pravog zakloništa. Teško ću naći igdje posla, jer bogalje ljudi ni za što ne trebaju. A prosjačiti — to je tako težko i neprijatno! Nisam ja vičan tome!

— Da, zašto da se tako prebijamo od nemila do nedraga! Možda bismo ipak mogli nešto raditi? I ja imam dvie zdrave ruke, pa ako nisu za težak posao, nešto bi ipak mogle raditi.

Lolo je također slušao taj razgovor i mudro žmirkao, kao da razumije i pita: A što bih ja mogao raditi? Kudrov je mahao repom kao da veli: Ja znam čuvati kuću, a to mnogo vriedi!

— Teško je za nas naći posla! — uzdahne Gabro. Ja sam bogalj, Kudrov je velik i mnogo jede, Lolo kao svaki majmun samo zbija ludorije, a to nije nego za cirkus!

— Eto, baš to! — klikne veselo mala. Osnujmo cirkus! Ti, Gabro, dobro sviraš harmoniku, ja se umijem vješto prekobacivati, a znam i druge majstorije, Lolo je lakrdijaš od poroda, a i Kudro je izvježban pas! Cirkus je gotov! Zašto da ne pođemo od sela do sela pa da zabavljamo ljude! Neka se smiju, pa će nas nagraditi za onaj časak veselja! Što smo naučili, to ćemo raditi i pošteno zasluživati svoj kruh!

— Izvrstno! Pametno si smislila, mala! — klikne Gabro. Neka se ljudi smiju, bit će zdraviji, a to im treba kraj svakdanjih briga. Osnujmo dakle novi cirkus!

— Da, tužno će mala, no gdje su nam kola, gdje nam je šator?

— U prvo vrieme toga nam i ne treba! Kola su nam vlastite noge, a platno ograda kakova seoskog dvorišta. Ne ćemo imati velikih izdataka, pa ne ćemo ubirati ni velikih ulaznina.

— Istina je! Ja znam i plesati i pjevati! Bit će to veselo uz harmoniku!

— Naučit ćemo i koji dječji igrokaz! Poći ćemo od škole do škole i predstavljati djeci. Kako li će djeca kliktati od veselja, kad nastupi naš »veseli trolist«! — pljesne Milica ručicama.

— Vidiš, na to sam posve zaboravio, a to je već skoro dosta za predstavu. Pa još kad ja zasviram u harmoniku!

— To će već biti »veseli četverolist«! Djetelina s četiri lista! Sreća! — oduševi se Milica, pa klikne: Živio naš novi cirkus!

Od veselja stane se mala prekobacivati po travi. Kliktala je: »Mi ćemo raditi i ne ćemo više prosjačiti!« Gabro zasvira u harmoniku. Kudrov zalaje i stade vući Lolu za rep, a Lolo se popne na hrast i stade od obiesti one dolje gađati žirom, objješenjak jedan!

— A sad odmah na posao! — poviče Gabro, ravnatelj novog cirkusa. Vježba počinje! Prekosjutra je u selu crkveni god! Priredit ćemo ondje našu prvu predstavu!

Iza šumice provirivalo je iz zelenila drveća selo, bjelasalo se na maloj uzvisini obasjano ljetnim suncem i zvalo ih k sebi.

— Napried, Kudro! Hura, Lolo! — pljesne Milica rukama kao ono nekada u Mrkobradovu cirkusu prije nastupa »veselog trolista«. Pametne životinje odmah su je razumjele. Kudrov joj podmetne leđa, a Lolo skoči na njezina ramena: vježba je počela! Pravi su to majstori, koji razumiju svaki povik, svaki mig!

Pod stoljetnim hrastom počela je prva vježba za novi cirkus. Gabro je svirao u harmoniku, a trolist neumorno vježbao. Izprva su bili posve sami. Bilo je to oko jedan sat poslije podne, no kasnije su došli onamo i pastiri s blagom na pašu. Prva ih je vidjela krava Šarulja i počela njušiti, dok nije Kudrov zarežao na nju:

— Iš odtale, Šaruljo! Nismo mi trava, da nas njušiš!

Njezino se tele zablejalo kao pravo tele, no šaljivdžija Lolo skoči mu za vrat i stade ga vući čas za uši, čas za rep kao ono malo prije Kudrova. Tele uzdiglo rep uvis i pobjeglo glavom bez obzira. A pastiri? Oni su se valjali od smieha po ledini i držali trbuhe, da im se ne razpuknu. Takova što još nisu vidjeli! Još dugo vremena poslije toga dana pričali su o neobičnom prizoru pod hrastom i od srca se smijali. I oni su pokušali, da se prekobace onako kao Milica i da hodaju rukama, ali im nije uspjelo. Što više, neki se prekobacili na grm bodljikava strička, pa im je »cirkus« prisjeo.

— Prvi je pokus uspio, a pastiri će o nama pronieti glas po selu! — zadovoljno će Gabro. Hajdmo sad u selo, da nađemo mjesto za predstavu!

A nisu ni slutili, kakvo ih iznenađenje čeka kod prve predstave novog cirkusa...

Prvi je pokus dosta dugo trajao. Pastiri su se vratili u selo prije njih i raznieli glas o neobičnom družtvu pod hrastom na pašnjaku. Posvuda su ih susretali s velikim zanimanjem. Kad su vidjeli neobičnu životinju — našega Lolu — uvjerili su se, da su pastiri istinu kazivali. Dakako da ih je pratila velika skupina dječurlije i da je Lolo bio središte njihova razgovora.

Gabro skrene s neobičnom svojom družbom u dvorište seljaka, koji mu je već nekoliko puta dao prenoćište i nahranio ga. A on mu je za uzvrat svaki puta svirao na harmonici i pripoviedao, što je sve vidio po svietu. Poznavali su tamo našega Gabru kao dobra čovjeka, koji je doduše bogalj, ali plemenite duše. I

ovajput rado su ga primili, a s njime i »veseli trolist«. Seljakov je Garov doduše zarežao, kad je vidio Kudrova, no brzo su ih razstavili i svezali došljaka podalje od njega. No majmuna su se djeca plašila, ali kad su vidjela nekoliko njegovih majstorija, sprijateljili su se.

Kad je Gabro razložio seljaku svoju namisao o osnivanju novog cirkusa, seljak mu je u svemu odobravao.

— Svatko služi kruh na svoj način. Mi oremo zemlju i iz nje dobivamo ono, što nam je potrebno za život. Vi razveseljujete ljude i od toga živite. Glavno je, da se radi pošteno! — razloži seljak.

— A hoćete li dopustiti, da prvu predstavu održimo na vašem dvorištu? — upita Gabro.

— A zašto ne? Najteži je početak i najviše pomogne onaj, koji pomogne početniku!

Kad je Gabro spomenuo, da će mu poslije predstave platiti odštetu, seljak samo mahne rukom:

— Pustite to! Moje dvorište ne će time postati ni veće ni manje.

Gabro mu se od srca zahvali i zajamči, da će dvorište ostaviti u redu, kako je i bilo. A bilo je uredno i čisto.

Sjutradan pomagala je Milica seljacima kod vršitbe pšenice. Razvezivala je snopove. Radila je s veseljem i pjevala. I Gabro je bio zaposlen. Pazio je, da koje diete ne dođe pod vršilicu. Djeca se rado vrzu oko strojeva, a nesreća prije dođe nego sreća! No djeca su imala dosta posla s Kudrovom i Lolom. Uživala su, kad bi zajašila Kudrova, a smijala bi se, kad bi on koje diete bacio sa sebe kao pravi jahaći konj. A Lolo je na njihovo veliko veselje skakao s grane na granu

tako vješto, da su mu i najbolji penjači zavidali. Grohotom bi se smijali, kad bi kome pograbio šešir s glave i odnio ga navrh golema oraha, koji je bio usred dvorišta.

Uveče je Gabro uređivao pozornicu. Težaci, premda su bili umorni, ipak su mu rado pomogli u tom poslu. Dvorište je bilo kao stvoreno za to: ravno kao stol, odasvud ograđeno visokim plotom od dasaka i dobro pošljunčeno. Po redu, koji je tamo vladao, vidjelo se, da je gazda Marko bio uredan gospodar. Usred pozornice smjestili su priečke i ručke, na kojima će Milica pokazivati svoje vještine. Oko tih sprava bilo je dosta prostora za trku »veselog trolista«. Gabro je preuzeo dužnost, da posjetioce zabavi raznim šalama. Izpred same pozornice smjestili su klupe za odlične goste, iza njih su od dasaka načinili sjedala za starije ljude, a mlađarija će stajati okolo naokolo. Ako koji možda ne bude dobro vidio, neka se digne na prste! Gabro je na velikom papiru za pakovanje napisao čitav razpored, pa će ga sjutra izvjesiti na ulici. Evo nekoliko točaka: »Ples na užetu« pleše Milica; »Ples na rukama« pleše također Milica; »Utrka psa i majmuna« izvode Kudrov i Lolo; »Hodanje po užetu« i t. d. Napokon je na razporedu bilo debelim slovima istaknuto: Vrhunac cirkuske umjetnosti — »Veseli trolist«, izvode Milica, Kudrov i Lolo uz glasbenu pratnju harmonikaša Gabre. Gabro će i između drugih točaka zabavljati posjetioce svirkom, jer on izvrstno svira nekoliko veselih koračnica, kola i drugih plesova, a zna i gajdaša oponašati.

Skoro smo zaboravili, da je Gabro dao Loli sašiti novi kaput s repovima od crvene tkanine, a onaj tuljasti šešir »cilindar« sam je sliepio od crvena papira. A da bude Lolo još smješniji, dao mu je napraviti i zelene prutaste hlače. Dakako da nije ni na Milicu zaboravio. Od svoje male prištednje dao je i njoj skrojiti nove haljine, samo da predstava bude što svečanija.

Kad je svanula nedjelja, počeli su ljudi sa svih strana dolaziti u to selo. Čim su se skupili u većem broju, postavio se Gabro pred ulaznim vratima na stolić i pozivao »poštovano obćinstvo« na predstavu, koja će skoro početi. Da svrati još veću pozornost na njihov cirkus, postavi kraj sebe neizbježivog Lolu. Neobična pojava majmuna u šarenom odielu privukla je pred Gabru mnogo svieta. Gabro je to dakako izkoristio i neumorno vikao:

— Ulazite, ulazite, ulazite! U devet sati počinje prva predstava, na kojoj će nastupiti majmun Lolo s otoka Džibolo i pas Kudro, koji predstavlja ko čeljade mudro!

A onda bi zasvirao kolo tako živo, da su djevojke počele poskakivati, a momci ijukati. Znao je on, kako treba raditi, da se napuni gledalište! Ništa zato, što im se sviet smijao! Glavno je, da je i ulazio i da je Milica kod blagajne imala pune ruke posla. I kad se gledalište napunilo, ušli su i oni u dvorište, zatvorili vrata i predstava je počela.

Ne treba izticati, da je predstava sjajno uspjela. Poslije podne su je ponovili odmah poslije večernjice, a posljednja je bila uveče. Tada su ih svojom nazočnošću počastila i neka seoska gospoda, da vide malu vještakinju, koja tako okretno jaše na Kudrovu. A kad su čuli, da ona još ne zna ni čitati ni pisati, po-

klonili su joj početnicu, pločicu i pisaljku. Gabro se međutim ponudio maloj za učitelja, što je ona radostno prihvatila.

Neobičan susret

Pred sam svršetak predstave uleti u gledalište obćinski redar i šapne nešto načelniku u uho. Načelnik se uzvrpolji i kaže ostalima, i za čas se čitavo gledalište uzbuni. Što se dogodilo? Pred jednom gostionom leži nekakav čovjek kao mrtav. Možda ga je udarila kap!

Načelnik se odmah digne, a za njim i svi ostali. Gledalište ostade prazno, a predstavljači sami. Gabro i Milica pođu također, da vide, što se dogodilo s tim čovjekom. Nekako su se progurali između ostalih do nesretnika, koji je ležao na zemlji i jedva disao. Zaudarao je kao rakijski kotao, kad se peče rakija. Svi su mislili, da ga je udarila kap od pijanstva.

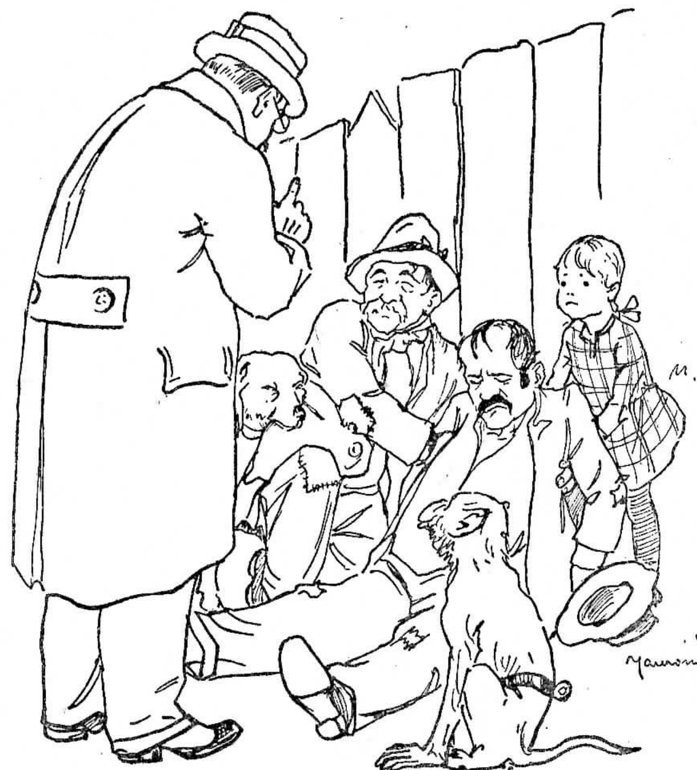
Nesretnik bio je vas otrcan i prljav. Nitko ga nije poznavao. Držali su, da je to neki skitnica. No kad ga je Milica bolje pogledala, kliknula je:

— Zaboga, pa to je gazda Mrkobrad!

I Gabro ga točnije pogleda i potvrdi, da je to on. Milici reče, neka odmah potrči po liečnika, a sam stade, onako hrom, pomagati ljudima, da nesretnika privedu k sviesti. No sav im je napor bio uzaludan! Mrkobrad se nije micao, nego samo težko hroptao kao da umire. Gabro najmi u gostioničara sobicu, da tamo prenesu nesrećnika. Uto stigne i liečnik, turi Mrkobradu pod nos neku bočicu, i on poče življe disati. Propiše neki liek i reče, da je stanje bolesnika doduše

težko, no da može ozdraviti i spasiti svoj život, ako ga budu dobro njegovali.

— Ne bojte se, gospodine doktore! Bit će to naša briga! — reče djevojčica.

Liečnik je pogladi po obrazima i reče:

— Ti si zlatna djevojčica!

Kad je Mrkobrad posve došao k sviesti, jako se začudio, što je kraj sebe vidio svoje stare znance. Bilo

mu je čudno pri duši, kad je vidio, kako ga oni njeguju. Sjetio se, koliko im je zla nanio, a oni mu eto zlo vraćaju dobrim. To ga je mučilo i zato je dugo šutio. Nije htio odgovarati ni na njihova zapitkivanja. Najposlije ipak progovori. Pun straha, što će oni reći, zapita ih, da li se još ljute na nj, što je onako s njima postupao.

— Sve smo već zaboravili i želimo samo, da što prije ozdravite! — odgovori Gabro, a Milica potvrdi.

Kamen mu je spao sa srca i sad je mogao reći sve, što ga je tištilo. Najprije ih je pitao, što je to s njime bilo, jer se nije ničega sjećao. Kad je čuo, kako su ga spasili od sigurne smrti i što su sve učinili, da ga otmu smrti, proplakao je. Jecajući je ponavljao:

— Nisam to zaslužio, nisam to zaslužio! Oprostite mi!

Poslije toga im je na mahove izpričao, što se sve s njim dogodilo, odkako su ga oni ostavili.

— Kad ste otišli od mene, pobrinuo sam se za nove predstavljače i nastavio s predstavama. No posao je sve slabije išao kao da je neko prokletstvo ležalo na mome cirkusu. Novi ljudi nisu mogli zamieniti vas, jer vi ste radili s ljubavlju, a ovi su nastojali, da od mene izvuku što više koristi. Bilo je među njima nepoštenjaka, koji su me krali, a bilo je i takovih, koji su me iznevjerili u času, kad su mi najviše trebali. No onda je došlo najgore! Jednoga se dana konjušar tako opio, da nije znao što radi, pa je po svoj prilici bacio goruću cigaru u slamu kraj konja. Slama se upalila, vatra zahvatila cirkus i on se pretvorio za pol sata u hrpu pepela. Izgorjelo mi je sve: Platno, odiela, sprave, a konje sam morao dotući, da se ne muče onako

opaljeni. Ostao sam bez ičega. I ljudi su me ostavili, a što da i rade drugo! Što sam imao gotovine, od očaja sam zapio, a onda sam se potucao svietom bez ičega i bez ikoga svoga. Postao sam prosjak. Što sam dobio, sve sam dao na rakiju. Znao sam, da je to kazna Božja, što sam onako nepravedno otjerao vjernoga Gabru i što sam grubim svojim postupkom natjerao »veseli trolist« na to, da pobjegne od mene.

Tako sam se danas našao i u ovom selu. Tu sam čuo, da je stigao neki mali cirkus, ali nisam išao ni blizu. Sjetio sam se prošlih dana, kad sam mogao živjeti sretno i zadovoljno, da sam bio pravi čovjek, i to me gorko raztužilo. A onda sam sve, što sam jutros izprosjačio, poslije podne zapio. Što je dalje bilo, vama je bolje poznato, nego meni. Učinio sam vam veliku nepravdu, a vi ste mi zlo vratili dobrotom. Toga vam ne ću zaboraviti, dok ne svršim svoj kukavni život gdjegod u svietu, možda i za tuđim plotom!

Biednom Mrkobradu orose se oči suzama. Primi Milicu za ruku i poljubi je u čelo, a Gabri čvrsto stisne ruku. Vidjelo se, da su ga njihova dobrota i plemenitost ganuli i načinili drugim čovjekom.

Život počinje iznova

Milica i Gabro su neko vrieme šutjeli. Promatrali su nesretnog Mrkobrada. Sada im je on bio mnogo bliži, negoli nekada.

Šutnju prekine Gabro:

— A kuda sada namjeravate poći, gazda Mrkobrade?

— Ne znam! Što mi preostaje drugo, nego da se potucam svietom? Tko bi me uzeo u posao? Komu da odem, a nemam nikoga svoga?

— Imate kuda! Stupite u naš cirkus, koji smo pred tri dana osnovali! Njegovat ćemo vas, dok posve ne ozdravite. Poslije toga, ako budete mogli raditi, dobro, a ako ne, opet dobro! Brinut ćemo se za vas.

— Nas troje, reče Milica i pokaže rukom na sebe, Lolu i Kudrova, i Gabro možemo nešto priskrbiti i za vas!

Mrkobradu zasja lice od radosti.

— Nisam toga zavriedio! Primite me za slugu. Slušat ću vas onako, kako ste nekada vi mene slušali. Bit ću sretan, ako budem mogao barem nekako izpraviti onu nepravdu, koju sam vam nanio!

— Ne tako! Ne primamo vas kao slugu, nego kao sebi ravna druga! — uzprotivi se Gabro, pa nastavi: Nemamo još ništa osim dobre volje i sposobnosti! Početćemo iznova! Zabavljat ćemo ljude u časovima njihova odmora, tjerat ćemo s njihova lica tugu, a na usta smieh. Bit će im tada život ugodniji. Eto, to je zadaća našeg novog cirkusa! Hoćete li s nama?

Mrkobrad je dakako s veseljem pristao. Gabro mu stisne ruku i klikne:

— Živio naš novi cirkus!

Milica i Mrkobrad prihvate za njim, Kudrov stade lajati, a Lolo krieštati tako, da je gostioničar dotrčao gore ne znajući, što se to dogodilo, da tako viču.

A što da vam dalje pričam! I sami ćete se dosjetiti, da je ovakav cirkus morao dobro napredovati. Mrkobrad je doista postao posve drugi čovjek i radio s njima u najvećoj slozi i ljubavi. Svi su rado polazili

njihove predstave, a najviše djeca. Na njihovu veliku žalost Milica nije dugo mogla, da jaše na leđima Kudrova: narastla je i postala mu pretežka! No cirkuski su ljudi domišljati, pa su izmislili nešto novo, što je i djecu i odrastle zabavljalo kao nekada »veseli trolist«.

K o n a c

BOŽIĆNA GRANČICA

Priča

Božo posadi u saonice seku Bosiljku, zaogrne je čvrsto vunenim rubcem, da ne ozebe, i jurne po gladkom sniegu veselo i hitro kao da ga vile nose. Snieg je škripio pod nogama, a on je dahtao kao pravi konjić. Lice mu bilo crveno kao božićna jabučica, a iz ustiju mu sukljala para kao dim iz dimnjaka. Najednom stane i težko dišući reče Bosiljki:

— Ne mogu više trčati! Sad ćemo polako! Ima još vremena do večeri. No kad se budemo vraćali iz Jelika, natovarit ću na saonice veliko božićno drvce, a ti ćeš, dabome, morati pješke!

— Ne mogu ja pješke! Snieg mi je eto do koljena! — uzprotivi se Bosiljka.

— Ej, ako ne ćeš moći, onda ću te ostaviti u šumi! — tobože odlučno će Božo i potegne opet saonice.

Bosiljka udari u plač, a on požali, što se malo odviše našalio, pa reče:

— Ne plači, seko! Ta kako bih te mogao ostaviti samu u šumi, pa da te vuci razderu! Ne, ne boj se! I natrag ću te voziti! Znam da si premalena, da prtiš debeli snieg. Već ću te nekako posjesti u saonice, i vozit ćeš se kao Ilija!

Bosiljka se primiri i oni krenu dalje. Sunce je provirilo kroz maglu kao okrugla ploča od čistog srebra.

Njegove se zrake odrazivale na bielom sniegu tako snažno, da je Božo žmirkao ne mogući podnositi toga bliještavila. Činilo se kao da je netko prosuo bezbroj sićušnih dragulja, koji su se ljeskali na suncu.

Put je doskora skrenuo u prastaru šumu. Golemi su hrastovi širili gole grane, posute sniežnim pahuljicama. Činilo se kao da ih pružaju prema suncu i vape, neka pripeče jače i ogrije njihove smrzle žile. No sunce je sjalo, ali je njegovo milovanje bilo ledeno.

— Gle vjeverice! — klikne Božo, a Bosiljka od radosti pljesne ručicama. Vjeverica bila je doista dražestna! Grizkala je lješnik držeći ga prednjim nogama kao da ga drži rukama. Negdje se saspe snieg sa grane, a životinja se preplaši i skoči na drugi hrast, pa na treći, i nestade je u gustoj šumi.

Iza hrasta se pojavi stara baka. Skupljala je suharke, da se za Božić ogrije. Pred njom je ležala čitava hrpa suhoga granja. Svezala ju čvrstim konopom, no kad je htjela dignuti svežanj na glavu, nije joj usjelo, jer je bio pretežak za njezine staračke ruke. Boži se starica sažali, pa joj dovikne:

— Pričekajte, bako, ja ću vam pomoći! Kuda to nosite? Daleko?

— Ne, sinko! U onu kolibicu tamo, iz koje upravo suklja dim. Eno, vidi se već odavle!

— Eh, pa ja ću vam povezti drva.

On uprti svežanj na saonice i krene, a Bosiljka je sa staricom cupkala za njim pješke.

Kad su stigli do bakine kolibe i iztovarili svežanj, starica mu zahvali i dade pregršt oraha.

— Dobar si ti momak! Snađe li te kada kakova bolest, dođi k meni, pa ću ti skuhati ljekovitih trava,

da ozdraviš. Ima u mene svakojakih liekova i mnogima sam već pomogla. A kuda ćeš sada, sinko?

— Po božićno drvce u Jelik.

— U Jelik? — začudi se baka. Oo, drago diete, zar se ne bojiš ići tamo?

— A zašto, bako?

— Vele da tamo na Badnjak vile kolo vode i pjevaju.

— Pa neka pjevaju! Ja ću ih slušati. Volim liepe pjesme.

— I ja! — dometne Bosiljka.

— Slušati ih možeš, ali nemoj da ih nadpjevavaš! Toga one ne vole i svakome se osvete, koji se usudi, da ih nadpjeva. Udare ga koprenom, koja im se vije oko glave, pa ga uvuku u svoje kolo i začaraju. Oh, da ti se to dogodi, ljudi te više ne bi vidjeli, jer bi te one pretvorile u vilenjaka. No još radije začaraju djevojčice. Odvuku ih u svoje vilinske dvore i prometnu u vile.

— Ne bojim se toga, bako!

— E pa hajde, kad si takav junak, no budi oprezan Neka te Bog čuva i prati! Zbogom, dobri dječače!

Djeca krenu dalje i za neko vrieme stignu u Jelik. Bože moj, kakovih li je tamo bilo jela! Golemih kao crkveni toranj, a ravnih i vitkih kao svieća! Grane su im visjele prepune sniega, koji bi se svaki čas trusio na tle.

— Ej da je to šećer! — klikne Bosiljka.

— Pusta želja, seko! — odvrati Božo i dovuče saonice do mlade jele, ogleda je sa svih strana i onda odluči: Ovu ćemo! Pravilna je i ima gusto granje. Bit će to krasno božićno drvce.

Uze sjekiricu i prihvati se posla. Kroz tiju šumu odjekivali su udarci sjekire. Najednom Božo prestane sjeći. Odnekuda iz planine zaječi pjesma:

Vita jelo tanahna,
Oj zelena sestrice,
Zašto li su ledene
Tvoje bistre suzice?
Kad zaječi goricom
Zvonko naše gr'oce,
Trusit će se suzice
S grane nam u krioce.

— Vile pjevaju! — na pola u strahu će Božo.

Pjevale su kao da netko biser sipa u srebrnu posudu. Slušao ih Božo, a pjesma ga tako zaniela, da je zaboravio bakin savjet i zapjevao iz svega grla:

Visoka jela do neba,
Spustila grane do zemlje,
A biser grane posuo.
Dolieće sivi sokole,
Krilima biser otrusi.

Odjekuje planina od Božine pjesme. Čule ju i vile i ciknule od jada, što se netko usudio, da ih nadpjeva. Doletjele su kao biesne vitlajući koprenama i spustile se na čistinu, gdje su bili Božo i Bosiljka. Zaigrale su obiestno kolo oko njih. Poskakivale su tako, da im noge skoro nisu dodirivale tla, a kolo se vrtjelo kao vihor. Božo stao kao da se skamenio i oniemio. Šušti svila, a kolo se vrti sve jače i jače. Već se i ne vide pojedine

vile, nego mu se čini, da se oko njega smotalo neko klupko, koje se sve bjesnije i bjesnije vrti. Najednom se začu krik svih vila u jedan glas i vilinskog kola nestade kao da je u zemlju propalo.

Dugo nije mogao da se snađe. Eto, sad najednom nema ničesa i on se sam nalazi na ovoj čistini! Zar sam? Za Boga, a gdje je Bosiljka? Sad mu istom puče pred očima, da nema kraj njega sestrice!

— Jao mene nesretnika, ugrabiše mi sestricu!

Neizreciva tuga i bol obuzmu mu srdce. Bol mu provali iz grudiju i on očajnički krikne: Bosiljko, sestrice!

Tišina, samo mu je jeka iz planine uzvratila: Bosiljko, sestrice!

Što sada? Da je potraži? A gdje? Zar je još itko vidio vilinske dvore? A one su takvom strelovitom brzinom odletjele, da nije mogao ni očima sliediti, kuda lete. Da se vrati kući? Zar bez Bosiljke? Suze mu navrnu na oči i on se baci na koljena vapeći sklopljenim rukama: Bože, vrati mi sestricu!

I Bog mu se smilovao, jer je malo prije učinio dobro, kad je pomogao starici.

— Moram odmah k starici! Ona će mi pomoći! — klikne i odtrči što su ga noge nosile prema bakinoj kolibici.

Baka se začudila, kad je on sav uplašen i zdvojan uletio u njezin sirotinjski stan.

— Pomozite, bako! Vile mi odvele sestricu!

— Što to veliš! — začudi se baka i nastavi: Eto vidiš, da sam ti pravo rekla! No pričaj mi brzo, kako se to dogodilo!

Božo izpriča baki na dušak, a baka ga umiri:

— Drago mi je, što ću moći da ti pomognem. Pomogao si mi dovezti drva, a ja ću te uputiti, kako ćeš spasiti sestricu. No nije to baš lako i treba za to velike odvažnosti!

Boži zasja lice od radosti. Skoči k starici i zagrli je:

— Bako, bakice, vi ste jedina moja nada!

— A sad slušaj! Danas je Sveta Noć. O ponoći, kad sav kršćanski sviet slavi rođenje našeg Spasitelja, gube vile svoju čarobnu moć. Tada ćeš otići na onu čistinu. Tamo će one opet zaigrati svoje kolo. I tvoju će sestricu povezti sa sobom. Poniet ćeš sa sobom ovu grančicu s lanjskoga božićnog drvca. Spremila sam je kao da me sam Bog uputio, da je čuvam za te. Ti ćeš je o ponoći baciti među vile upravo u času, kad zazvone božićna zvona. Tada će se one razbježi kao da ih je grom ošinuo, a ostat će samo krštena duša, a to je tvoja sestrica.

Tko bi opisao, kako je on nestrpljivo i težko očekivao taj čas, kad će moći da izbavi svoju sestricu! Bilo mu je tim teže, što se sjetio svojih roditelja, koji negdje kukaju i traže ih svuda, a nigdje nema njega ni sestrice. No dobra baka kao da je slutila, što ga muči, pa ode u selo, da javi roditeljima, neka se ne boje i da će sve dobro svršiti.

Kad se približila ponoć, krene Božo s blagoslovljenom grančicom na onu čistinu. Bila je studena zimska noć. Mjesečeve se zrake izpreplitale s granjem vitih jela, a ljubičaste sjene padale po sniegu. Negdje je huknula sova. Njezin je krik sablastno odjeknuo šumom. Božo se nije preplašio. Strpljivo je čekao čas, kad će sat negdje u daljini na starome tornju odbiti dvanaest udaraca i zazvoniti božićna zvona.

Došao je i taj trenutak. Jedan, dva, tri... jedanaest, dvanaest — brojio je on. Zvona zabruje, a vile dojure i zaigraju kolo. Božo nije ni časa oklievao, nego se odvažno približi i baci među njih božićnu grančicu. Utaj tren odjekne šumom divlji krik vila i za dva tri trena nestade ih. Pred njim je ležala na sniegu mala Bosiljka tarući rukama očice. Činilo joj se kao da je snivala neobičan san, a sad se eto probudila...

Božo posadi sestru na saonice, dobro je ogrne, priveže uz božićno drvce i krene kući. Kad je prolazio mimo bakine kuće, primietio je, da na oknima nema svietla. Po tome je znao, da se još nije vratila. Našao ju je kod svojih roditelja, kako tješi očajnu i zaplakanu majku. No kad je unišao, nastade velika radost. Otac je zaboravio, da ga ukori i izgrdi. Bio je sretan, što su mu se djeca vratila.

Nitko mu nije pravo vjerovao, kad je pričao, što im se sve dogodilo. Govorili su, da je on to sigurno sanjao. Njega je to dakako vriеđalo. No kad im Bosiljka potvrdi sve ono, što je on izpričao, ipak su počeli vjerovati, a pogotovo, kad je to i baka posvjedočila.

Baka je ostala kroz sve božićne dane u njihovoj kući. Zajedno s njima slavila je blagdan Isusova rođenja i sretan povratak male Bosiljke iz vilinskih dvora.

NAJVEĆE JUNAČTVO

Tri Arapina — tri prijatelja — sjeđahu u predvorju džamije i razgovarahu o tom, tko je između njih trojice učinio najveće junačtvo. Svaki je izpričao

svoje najveće junačko djelo, ali se na koncu ipak nijesu mogli složiti u ovom: koji je od tih junačkih čina

najveći? Najposlije odluče, da odu k nekomu starom Arapinu, koji je bio poznat sa svoje mudrosti i pra-

vednosti, neka on presudi. Što on reče, svi će priznati kao istinito.

Kad su došli k starom Abdulahu, izpriča prvi Arapin, koji se zvao Ahmed, ovo:

Jednom sam naumio pohoditi svoga prijatelja, koji je stanovao daleko u pustinji na nekoj oazi* Put kroz pustinju do oaze bio je opasan, jer sam se svaki tren mogao namjeriti na lava, ali sam ipak odlučio da idem ne mareći za opasnosti. Sretno sam stigao već na domak oaze, kad začujem iz pustinje riku lava. Rika je postajala sve glasnija; »kralj pustinje« lav dakle se sve više približavao. Najednom opazim kroz sumrak na nekoj uzvisini njegov obris. Uzdigao je glavu i njušio na sve strane, donosi li možda struja uzduha miris kakova pliena. Možda me već i nanjušio. U prvi sam mah protrnuo, jer sam mislio, da mi nema spasa, ako lav navali. I doista! Lav krene prema meni, a ja prema lavu, i upustih se u borbu s gladnom i razjarenom životinjom. Uperim pušku i odapnem, ali ga samo ranim. Tada se lav još više razjari i još bjesnije navali. U posljednji čas odvažno trgnem nož, i kad je životinja zaskočila na me, razporim joj nožem trbuh. Lav strašno rikne i svali se u piesak, a ja krenem mirno u oazu. Kad sam to izpričao svojim znancima na oazi, nitko nije htio vjerovati, ali kad sam ih doveo do mjesta, gdje je ležao mrtav lav, kralj životinja, priznali su svi da je to bilo neobično junačtvo.

Tada poče Omer:

* »Oaza« zove se komadić plodne i zelenilom obraštene zemlje usred pustinje. Pustinja je kao more, koje ima kamenje i piesak mjesto vode, a oaza je kao otok u tomu moru.

Bilo je to onda, kad se naš šeik* zaratio sa susjednim plemenom. I ja sam bio među ratnicima, pa mi šeik naredi, da odnesem neku važnu poruku susjednom šeiku, njegovu savezniku i prijatelju. Putem me napadnu tri neprijateljska ratnika oboružana do zubiju. Upustih se s njima u borbu, ma da sam bio sam protiv trojice. Sva tri sam svladao i onda kao pobjednik odjašio i odnio poruku. Kad je to poslije dočuo naš šeik, postavio me u znak priznanja za toliko junačtvo zapovjednikom jedne čete.

Kad su ova dvojica izpričala svoja najveća junačtva, svi su čekali, da će sad i Emin izpričati svoje. No Emin je šutio. Starac ga upita, zašto i on ne priča. A Emin reče:

— Bolje je da šutim, jer je moje junačko djelo neznatno prema njihovima.

Ipak ga nagovore, te i on poče pripoviedati:

Kad sam hodočastio u Meku,** prolazio sam kroz neko mjesto, u kojemu se upalila kuća. Približim se i vidim, kako pred kućom stoji žena, sva opaljena, a rukama lomi i hoće skočiti u vatru, ali joj ljudi ne dadu. Rekoše da je u kući ostalo njezino diete, kojemu više nema spasa, jer je vatra harala na sve strane, pa se nitko ne usuđuje unutra. Majka se ipak iztrgne i srne u kuću, ali pade u nesviest, jer je i nju zahvatila vatra. Kad sam to čuo, nisam ni časa promišljao, već umočih svoj plašt u vodu i ogrnem se njime, da me barem na čas čuva od vatre, i poletim u kuću, iznesem

---

* »Šeik« vele Arapi poglavici plemena.
** »Meka« je grad u Arabiji kamo muslimani mnogo hodočaste. Tamo se nalazi grob Muhamedov.

diete, koje je već zahvatio oganj, i predam ga majci. Eto, to je bilo moje najveće junačtvo.

Starac zagrli Emina i reče:

— Sinko, ti si učinio najveće junačtvo, jer si se žrtvovao za drugoga, a ova dvojica spasili su samo svoju glavu.

SMRT MALE SJENICE

Kroz razbito staklo uletjela sjenica u prozor i nije više mogla napolje. Primamilo ju onamo nekoliko sjemenaka bundeve, koje su Bog zna kako onamo dospjele. Preplašena ptičica letjela je amo-tamo tražeći izlaz iz svoje tamnice, ali sve joj bilo uzalud. Zalietala se u staklo misleći, da će poletjeti u zlatnu slobodu, jer nije poznavala toga ljudskog izuma, koji je proziran kao zrak. Lupkala je kljunićem po glatkoj površini stakla kao da ga hoće probiti, ne bi li ipak odlepršala u voćnjak, gdje se upravo razcvala trešnja i mirisom primamila rojeve pčela. Želja ju je vukla onamo, gdje su njene družice neumorno lovile kukčiće, no sva joj je muka bila uzaludna.

Njezinu je lupu čuo mali Velimir, koji se upravo vratio iz škole. Oprezno je odškrnuo prozor i turio ruku, da ulovi sjenicu. Ptičica se još više uzlepršala od straha i malo te nije izletjela kroz onu rupu u razbitom staklu, da je nije pograbio. Aj, što li je njezino srdašce nemilo udaralo od straha!

— Ne ću ti ja ništa! — klikne Velimir dragajući ptičicu po leđima i tjemenu. Ponijet ću te sjutra u školu i pokazati drugovima, a onda pustiti na slobodu. Promatrao ju je neko vrieme. Bila je doista krasna plavetna sjenica boje kao vedro nebo. Što li će se u

školi čuditi, kad je vide! Kad se dosta nadivio dražestnom stvoru, poklopi je loncem, da ne uteče, a onda odtrči na tavan po krletku. Kad je uredio stan za svoga uhvaćenika, strpa ga unutra i naspe onamo makova sjemenja, jer je ljetos vidio, kako se sjenice u vrtu vrzu oko zrelih makovih glavica. No sjenica ne htjede maka ni okusiti, već je opet lepršala tražeći izlaz.

— Boji se, sirotica! — pomisli on. Možda će se umiriti, kad odem, pa bude sama. Neka se samo malo strpi! Sjutra je nedjelja, a u ponedjeljak ću je odnieti u školu.

Tako reče, zaprieti macanu, da ne dira pticu, i ode.

No sjenica i opet ne dirnu zrnja. Svane i nedjelja, no zatočenik kao da je odlučio gladu prosvjedovati protiv oduzimanja slobode: nije htio jesti! Doduše, na čas bi se sjenica primirila i stisnula u kut krletke, no onda bi opet zalepršala nastojeći, da se probije van iz krletke.

— Preživjet će nekako do ponedjeljka i bez hrane, — pomisli Velimir — a onda nek leti, kud ju volja.

Dođe i ponedjeljak. Velimir se spremi za školu, a onda pođe po svoju ptičicu, da i nju uzme sa sobom. No koliko li se začudio i razžalostio, kad je tamo našao ubogu sjenicu mrtvu! Bilo mu je da zaplače!

Uginula je, jer nije bila vična da živi u robstvu. Sad je Velimiru dakako bilo žao, što je nije odmah pustio na slobodu, no bilo je prekasno...

MACAN U KRLETCI

To je bilo ljetos. Jest. Sjećam se pravo,
kad je sunce s neba prižeglo baš zdravo,
te su koke strašno razjapile kljune
čekajuć da hladak odnekale dune.
U krletci bile grličice dvie,
jedna nešto guče, a druga se smije.
Bez slobode, jadne, kine se i pate,
pa gukanjem vrieme dugočastno krate.
Kraj krletke macan ko nehajno šeće
i bajagi grlad ni dirati ne će.
Ipak često k njima pruža šape svoje,
al ih žica štiti pa ga se ne boje.

Desi se te vjetar jednog liepog dana
otvorio vrata od njihova stana.
Za gugutke male eto prave zgode,
da se opet zlatne domognu slobode!
Izletješe hitro, kuća prazna osta,
dok ne dobi opet novoga si gosta.
To je bio glavom vrabac Živko s krova —
i on davno cilj je Mrkanova lova,
al mu ovejanac svakiput uteče,
taj neuzpjeh Mrku i ljuti i peče!
Uteko mu tako baš i časak prije,
u lice mu, drznik, stao da se smije!
I sad u krletku uletio praznu
ne sluteć, da Mrkan sprema njemu kaznu.
Veselo je viko Živko iz krletke:
— Haj, toliko proje nemam ni na svetke!

Mrkan kad to čuo, uleti na vrata
i pandžama Živka htjede već da hvata,
al uteče vrabac kroz riedke žice
rugajuć se opet Mrkanu u lice.
Al Mrkanu eto i gorega jada,
u čas zao biesan on u zatvor pada:
Za Živkom je trčo u biesu sliepom,
nehotice vrata zatvorio repom!
Pandžama ih grebe, al su vrata jaka,
pa zatvoren osta od podne do mraka.
Već je i noć pala, sve se spavat sprema,
pa i Mrko htjede, da malo pridriema.
No počinka nije uživao dugo:
neki ćuk se njemu s vrha krova rugo.
A kad jutro svanu, grlice se vrate
i gukanjem njemu tobož' vrieme krate.

I gazda je čuo gukanje sa šljive,
pa se čudom čudi: Zar su zbilja žive?
Mislio je sinoć, da su žrtva Mrke,
da je macan njima omastio brke!
Iz zatvora zato pustio ga nije,
neka svoju kaznu on izdrži prije!
Ali sada Mrku iz krletke vadi
i gusto mu krzno mekom rukom gladi
pa mu reče: »Da se nisi vrzo tuda,
sad te ne bi snašla ova sreća huda!
Već radije hvataj po hambaru miše,
pa ćeš u životu sreće imat više!«

KAKO SU VUK I LISICA IŠLI NA PIR

Narodna pripoviedka

Sunce sjelo za planine. Spusti se prvi mračak. Lisica i vuk potrče u selo. Čuli su, da tamo domaćin neki ženi sina. Svatko zna, da u takvo vrieme nema u kući onoga reda kao obično. Tada ni psi ne vrše svojih poslova: ne paze na svakog došljaka i ne laju kao obično, nego po kuhinji švrljaju, ne bi li ugrabili koji zalogaj.

Eno već vuka i lisice blizu kuće, u kojoj su ljudi pirovali. Lisica se prva provuče kroz uzki prozorčić u podrum. Namigne i vuku, da i on uđe.

Kad se nađu gladuš i žderonja za punim stolom, spopadnu obojicu paklene muke od ljutine, što ne mogu sve strpati u svoj nezasitni tobolac. Tako je i tu bilo. Tamo se našlo toliko mesa, kao da je u toj kući bio pravi pokolj. Bilo je tu čitavo prase i toliko operušanih kokoši, da im se ni broja ne zna! Bilo je tu i meda, medice i vina. Vuk žderonja je jadikovao, što ne može sve to na jedanput pojesti. Najposlije poče pohlepno zubima trgati meso i gutati velike komade, zatim piti medicu i vino iz vrčeva i kablova, što su tamo stajali. Lisica je pojela samo dvie mlade kokice. Više nije htjela, lukavica! Nikako nije imala mira. Čestoput bi poskakivala prema prozorčiću, da se uvjeri, hoće li moći napolje, bojeći se, da joj se ne pretereti želudac.

Vidjevši vuk, što lisica čini, poviče: »Zar si poludjela Što to radiš?«

»Pazim, da li tko ide?«, odgovori lisica.

»Vidi se, da si plašljivica«, reče vuk i nastavi žderanjem i lokanjem, dok nije napunio trbušinu tako, da je jedva disao. No da je imao i sedam želudaca, bilo bi zaludu, jer se sve ne bi dalo strpati u njih. Kad je već bio tako krcat svega, udari mu vino u glavu i srdce mu zaigra od radosti.

»Teto«, poviče on, »tako mi je u srdcu te bih najvolio zapjevati! Daj da udesimo jednu! Danas je naš dan!«

»Ne mogu, ujače, promukla sam!« odgovori lisica. »No ti samo zapjevaj!«

»Draga moja teto, moram! Ne mogu drugačije, ne mogu srdcu odoljeti« I vuk zaurla što ga je grlo nosilo: »Ululu, ululu!« kako već to vukovi umiju.

Čuli to svatovi i uzvanici u sobi i domisle se, što bi to moglo biti, pa pograbe tko štap, tko toljagu, i potrče u podrum.

Lisica se odmah dosjetila jadu pa povikne vuku: »Vujko Vujčiću, pjevajte vi samo, pjevajte! Sad će doći ozgo i tamburaši, da vas prate!« Tada ona nestade kroz onaj prozorčić.

Vuk je htio za njom, no bio je pretežak, a tako sit, presit, da se nije mogao uzpeti do prozorčića, a kamoli da se provuče kroza nj. Tako ga zatekoše svatovi i da si sad vidio trke! Udariše kud koji po vuku toljagama i štapovima iz sve snage! Vuku je doduše ipak uspjelo, da proturi glavu kroz prozorčić, ali dalje ni makac! Otimao se vujo i previjao što je bolje mogao, da se oslobodi toga zla. U neke nekavice ipak mu uspije te

izskoči napolje, jer se prije toga od muke riešio onoga, što je požderao i popio. Razbijenih krsta, oguljenih nogu i do smrti umoran iziđe napolje, i kad se opet nađe na slobodi, duboko uzdahne. Nikada valjda još nijedan vuk nije proživio tolike muke kao on u jedan dan...

Kad je odmaknuo od kuće, opazi lisicu. »Ha«, pomisli on, »ta će mi to platiti!« Skoči pred nju i zaurla: »Ti si skrivila moju nesreću!«

Lisica je odmah razabrala, što vuk namjerava, pa se vukla prema njemu kao da je tobože i ona nemoćna. Dok je još bila u podrumu, zamočila je rep u med, pa njime namazala čitavo tielo. Dok su vuku toljagama prašili krzno, ona je mirno ležala negdje pod šupom u kudelji pa se sva uvaljala. Zato su s nje na sve strane visjele niti.

»Kako vam je, dragi Vujko?« progovori lisica stenjući i tako tihim glasom, da se jedva čulo.

»Da gore ne može biti«, vikne vuk srdito. »Samo tebi treba da se zahvalim. To ćeš mi krvavo platiti! Hoćeš, tako mi vučjeg poštenja!«

»Manite se, pobratime, sada tako strašnih misli! Prije svega treba da vi mene požalite, jer sam više od vas pretrpjela. Ne vidite li, kako mi kosti vire na sve strane? To su načinili psi, kad sam ih na sebe namamila, samo da vas spasem. A vi ste se dotle razgovarali sa svatovima u podrumu. Tako sam slaba, da ću zacielo ovdje poginuti, ako me vi ne odnesete odavde.«

»No dobro«, udobrovolji se vuk, koji je povjerovao lisici. »Nosit ću vas, ali ne mogu dugo. Onda ćete vi mene nositi.«

»Pa neka bude! Pristajem!« reče lisica.

Vuk uprti lisicu i nosio ju je teturajući. Noge su mu klecale od napora i znoj ga je svega oblio. A lisica je neprestano nešto mrmljala, ali ipak tako, da se moglo razumjeti: »Izudarani nosi neizudaranoga!«

»Što si kazala, lopužo?« zavikne vuk.

»Ništa, ništa! U vrućici nešto buncam!«

No jedva je vuk odmakao nekoliko koraka, opet će lisica: »Izudarani nosi neizudaranoga!«

»Opet nešto drobiš!« ponovo vikne vuk.

»Bože moj, ne rekoh li vam, da buncam?« odgovori lisica.

To se ponovi i trećiput. Vuk zastade i opet.

»Bolestna sam, Vujko, eto!« lukavo će lisica i treći put.

Umoran i znojan vuk nije dalje mogao. »A sada valja da ti mene malo nosiš«, obrati se on lisici.

»Još komadić puta«, kaže lisica, »pa ću vas nositi.«

Tako se dogodi nekoliko puta. Vuk bi svaki put poslušao i nosio. Dao se, ludov, prevariti od mudre lije. No kad su doprli do lisičje jame, skoči ona s vuka pa u jamu, i poviče: »Hvala vam na dobroti, gospodine Vujko Vujčiću!«

»A, čekaj ti ovejana bezobraznice!« povikne vuk sav izvan sebe od ljutosti. »Tako se nismo pogodili!« I ščepa lisicu za rep, koji je još virio iz rupe, pa stade vikati: »Ja ću ti sad pokazati!«

»Ha-ha!« nasmije se lisica, »pa vi ste zgrabili neki korien!«

Vuk izpusti iz gubice lisičji rep ni ne gledajući pravo, što je držao zubima, i ponovo zgrabi nešto kitnjasto, no sada je to zbilja bio korien. Lisica se međutim dotle uvukla u svoju rupu pa odanle izvirujući

počela se rugati vuku. On je od muke režao, trgao korien i sav se zasopio i uznojio.

»O, o, o!« plakala je tobože lisica prenavljajući se, »kako me boli moj rep!« Napokon se stade cerekati od smieha i povikne vuku za razstanak: »Idite kući, mili rođače, a ja vam obećajem, da ne ću nikad više s vama nikamo. Pripoviedajte svojoj ženici, kako ste žderonja i kolik ste budala. A kolik ste istom griešnik!«

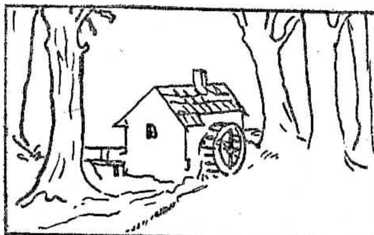
Vuk je siktao od biesa i srčbe. Da je mogao, najradije bi raztrgao lisicu u tisuću komada. Oh, da mu ona padne u šape! Ali da! Sve je bilo zaludu! Lisica se sakrila u rupu i dalje štektala:

»Ako bi vas draga ženica pitala, gdje ste izgubili svoje gusto krzno, a vi recite: »U svatovima, kad sam plesao s tamburašima, pa je svaki uzeo čuperak dlaka za uspomenu!«

Od toga doba mrzi vuk lisicu i gdje može, zakrene joj vratom. A ona, čim spazi, da ide vuk, podavije rep pod noge i dade petama vjetra, da što prije stigne u svoju rupu.

CIGANIN I DIVOVI

Po narodnoj pripoviedki

Stajao u šumi samotan mlin. Svašta se pripoviedalo o njemu, a najviše, da se oko njega vrzu dusi i u nj zalaze divovi.

Doskitali se u blizinu mlina Cigani. Cigo ukrao negdje vreću kukuruza pa reče Ciganki: »Daj mi kruha i svježeg sira i metni to u vreću. Idem noćas samljeti kukuruz u onome mlinu.«

Noću se div vratio kući i stao lupati po vratima mlina: »Otvori!« — »Ne otvaram!« reče Cigo. — »Otvori, ili ću ti srušiti krov nad glavom!«

Cigo uze svježi sir iz vreće, turi ruku kroz rupu i poče gnječiti sir tako, da je iz njega voda tekla.

»I tebe ću gniečiti, dive, kao i ovaj kamen!« — reče Cigo.

Div se prestraši i reče blago: »Junače, pusti me, pa ćemo se porazgovoriti u bratskoj slozi!« Cigo ga pusti, i oni su do jutra jedan drugome pričali svoja junačka djela.

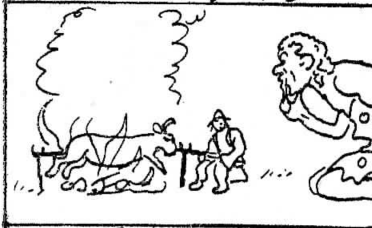
Međutim div ogladni pa reče Cigi: »Ja ću potražiti vola i amo ga dotjerati, a ti dotle pribavi drva!« No kad se div vrati s volom, nema Cige!

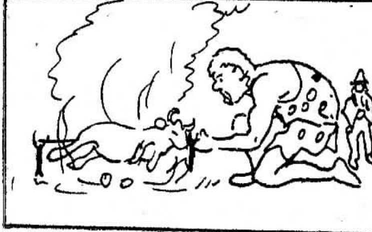
Pođe tražiti Ciganina i nađe ga, kako kopa jamu oko goleme bukve. »Što to radiš?« — upita div. »Ne mogu svaki čas trčkarati po drva, nego ću izkopati cielu bukvu i odnieti kući!« — veli Cigo.

»Što će nam ciela bukva!« — ljutito će div, pa slomi nekoliko debelih grana i krene kući s čitavim tovarom drva na leđima.

Zapale vatru, a div upita Ciganina: »Hoćeš li okretati vola na ražnju ili donieti vode?« Cigo odabere okretanje ražnja, a div ode s mješinom po vodu.

Kad se div vratio, opazi, da je jedna strana pečena, a druga priesna, pa reče: »Zašto ne vrtiš tako, da se obje strane liepo peku?« — »Neka peče, komu tako treba!« — odgovori Cigo, a div poče sam okretati.

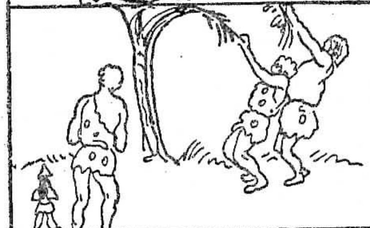
Kad je vol bio pečen, div ga skine i reče Cigi: »Koji je od nas dvojice veći junak, onaj će više pojesti!«
I prime se posla.

Dok je div sav zasopljen gutao čitave komade vola, Cigo je rezao i trpao u džepove i u torbu. Najposlije div morade prestati, a Cigo istom tada poče žvakati.

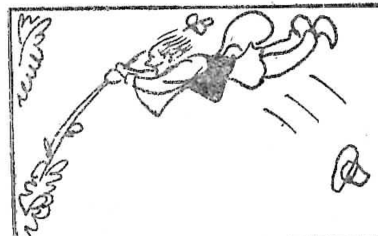
Div je morao priznati, da je pred Ciganinom veća rupa. Zagrli ga i klikne: »Hajde sa mnom, da svojima pokažem tako velikog junaka!«

Došavši blizu njegove kuće nađu divove, gdje jedu trešnje. Jednom su rukom svijali vrhove stabala, a drugom brali trešnje.

I Cigo zaželi trešanja! Priđe k divu kao da mu jednom rukom pomaže držati vršak drveta, a drugom poče brati trešnje i jesti.

Najednom div pusti granu. Grana se vinula preko drveta, a kako se Cigo čvrsto držao grane, i on poleti s njome.

Krk! — pade Cigo najednom usred grma. U grmu je sjedjela čavka na gniezdu. Cigo pograbi pticu pa je strpa u džep.

Dotrči div i upita: »Zašto si i ti pustio granu?« — »Nisam je pustio«, veli Cigo, »nego sam opazio pticu, gdje leti, pa sam i ja poskočio za njome. Ulovio sam je! Evo je!«

Uto protrči mimo zec, a Cigo poviče: »Brzo, dive, uhvati ga!« A div kao mahnit pojuri za zecom, da ga uhvati.

No vratio se bez zeca. Tada mu se Cigo poče rugati: »Kako bi ti ulovio pticu, koja leti, kad ne možeš stići zeca, koji trči po zemlji!«

Divovi su doveli Cigu pred svoga starješinu i izpripoviedali mu njegova junačka djela. Starješina potrepta Cigu po ramenu i reče: »Ostani, junače, kod nas!«

Sjutradan pošalje starješina svoja dva sina i Cigu po vodu. Svakome uprti bivolju mješinu. Cigo ju jedva vukao za sobom, a što će istom biti, kad bude puna vode! Sa sobom uze on i lopatu.

Na izvoru divovi napune mješine, a Cigo poče kopati jarak od izvora prema kući. »Što to radiš?« — pitaju ga divovi. — »Dovest ću kući vodu jarkom, pa će je biti i previše!«

Divovi se preplaše, da im voda ne bi preplavila kuću, pa zamole Cigu, da to ne radi. Kad nikako nije htio od toga odustati, uprti jedan div i Ciginu mješinu, pa još i Cigu.

Kad to vidje starješina, silno se začudi i reče: »Kad je tomu tako, odsad ću ga slati samo po drva! Takova domišljana i junaka doista još nije majka rodila!«

Drugoga dana pošalje starješina Cigu s divovima u šumu po drva. Divovi su ponieli sa sobom sjekire, a Cigo samo pedeset metara dugačko uže.

Kad su stigli u šumu, izabere svaki div po jednu bukvu, posieče je i uprti na leđa. Cigo je međutim sjeo na neki panj i mirno gledao, što to oni rade.

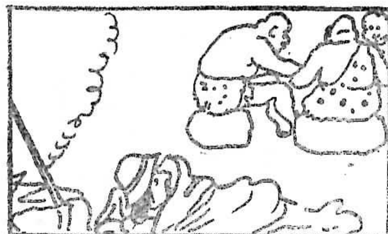
Poslije uze Cigo ono uže i oveza ga oko gomile stabala. — »Što to radiš?« — upitaju ga divovi. — »Poniet ću odmah kući komad šume, da ne moram svaki dan ovamo po drva!«

Oni ga zamole: »Zaboga, ne čini toga, jer ćeš nam cielo dvorište zakrčiti drvima!« — »Baš hoću, ili više ne idem po drva!« — inatio se Cigo. — »Pa dobro, ostavi, a mi ćemo i za te posjeći bukvu i ponieti i tebe na njoj kući!«

Kad to ču starješina, prepade se takva junaka i reče: »Naša je kuća tiesna! Evo ti pedeset dukata pa idi, kuda te volja.« — »Nije mi ni nakraj pameti, jer mi je ovdje preliepo!« — reče on i ostade s njima.

Ciganin je spavao u kuhinji kraj ognjišta. Noću je čuo, kako se divovi dogovaraju: »Hajde da ubijemo Cigu, pa da ga se tako oslobodimo!«

No Cigo ih nadmudri. Uze iz kuta sedlo, metne ga na ležaj i pokrije gunjem. On sam međutim legne u kut.

Noću se došulja div s velikim gvozdenim maljem pa udari tri puta čvrsto po ležaju. »Sad je gotov!« — reče i ode spavati.

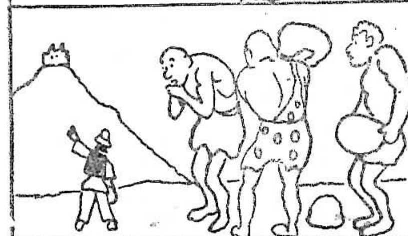
Ujutro stavi Cigo sedlo opet u kut, razpiri vatru na ognjištu i veselo zapjeva. Kad to primiete divovi, zinuše od čuda.-

Dotrče oni k Ciganinu i zapitaju ga čudeći se: »Kako si spavao noćas?« A on reče: »Dobro, nikad bolje! Samo mi se čini, da su me dvie-tri buhe ubole!«

Napokon im je dodijao. Tada mu reče starješina: »Junak si, ali ti u našoj tiesnoj kući nema mjesta. Evo ti sto dukata, pa idi s milim Bogom!« — »Ne ću! Ovdje mi je dobro!« — opet će Cigo.

Bio blagdan i nije se radilo. Divovi odu na livadu i odvale komad pećine, da bacaju »kamena s ramena«. Dođe k njima Cigo i predloži: »Gledajte onaj grad na briegu! Dajte mi komad pećine, da ga bacim na njega!«

Divovi obkole Cigu i stanu moliti: »Nemoj! To bi nas stajalo glave, jer tamo stanuje naš car. Nego hajde kući, a mi ćemo ti dati mješinu punu dukata, i još ćemo je kući odnieti.

Cigo pristade. Dvojica su vukla mješinu sa zlatom, a Cigo je išao pred njima. Kad su bili blizu Cigina doma, čuje on, kako starješina veli divovima: »Bilo bi mi drago, da dukate donesete nekako natrag!«

Kad su stigli do kuće: odtrči Cigo na krov. »Što to znači?« — pitaju ga divovi, a on će: »Sad će vam odgovoriti dimnjak, kad vam ga bacim na glavu, a vi odnesite taj odgovor starješini, ako živi kući stignete!« Divovi od straha pobjegnu, a dukati ostanu Cigi. Tada on reče svojoj Ciganki: »Evo što sam ti samljeo!«

VELIKA ABECEDA ZA MALA ČEDA

A

Anđeo silazi s neba
noću kad zvjezdice sjaju,
uz kolievku djeteta bdije,
da zamieni predragu maju.

M

Medo kraj pčela se vrze,
meda bi lizao, goso,
al žalac imaju pčele,
a to je opasan poso!

I

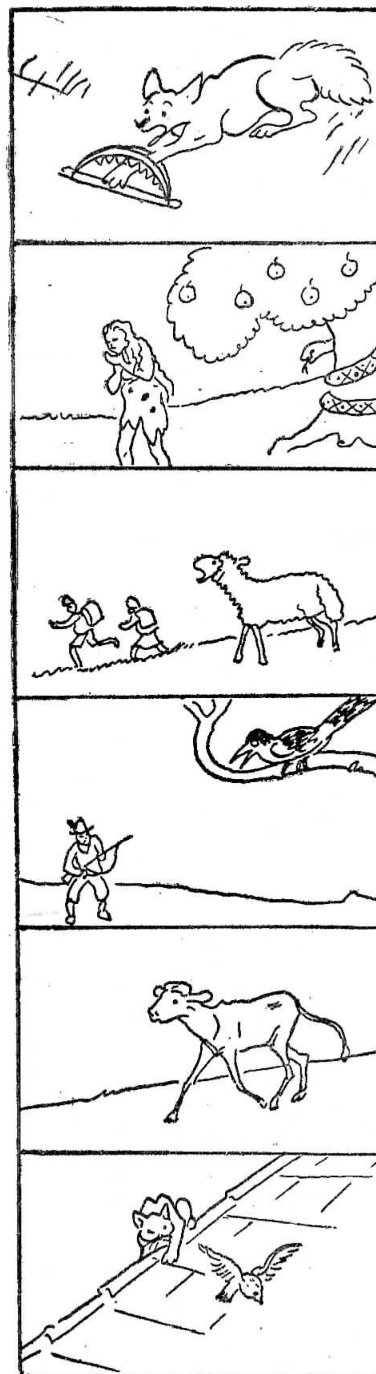
Izvor, gle, vodice bistre,
iz kamena hladna tu pršti.
Njom majka Ivicu mije,
a on se nešto mršti.

O

Obručem igra se Ivo,
dvorištem hitro ga tjera,
pa ti ga dostić ne mogu
Šarov ni susjedov Pera.

U

Uru je dobio Ivo
pa ti se ljuti i viče:
»Zašto se kazaljka ova
s mjesta svoga ne miče?«

L

Lija se šuljala tiho,
htjela je kokoši krasti,
ne znajuć, jadnica, da će
tamo u gvožđa pasti.

E

Eva u zemaljskom raju
kraj rodne jabuke šeće,
eto, već prvu zagrize,
al kazni uteći ne će!

J

Janje se s dječicom igra
i obiestno kraj njih skače.
Sad idu djeca u školu,
pa bleji kao da plače.

S

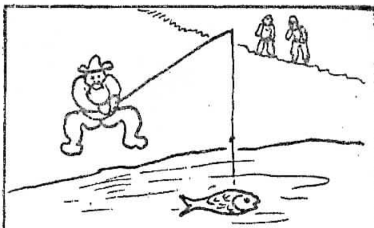
Svraka je sjela na granu,
piliće lovit bi htjela,
al će joj prisjesti ljuto,
jer ide već lovac iz sela.

T

Tele livadom trči,
za kravicom starom muče,
a ne zna telence jadno,
da su je zaklali juče.

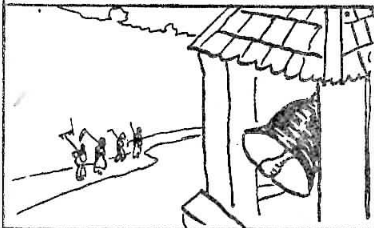
V

Vrabac skače po krovu,
bubama tamo se časti,
a macan se za njim šulja,
da mesom brk svoj omasti.

R

Ribica pliva u vodi,
a s briega gledaju djeca
kako udicom oštrom
ribicu ribič peca.

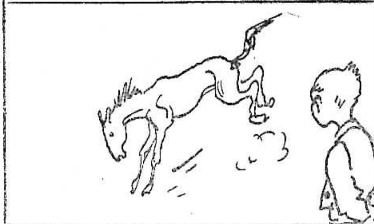
Z

Zvono u zoru zvoni,
oda sna živo sve budi:
»Spavanja bilo bi dosta!
Na poso ustajte, ljudi!«

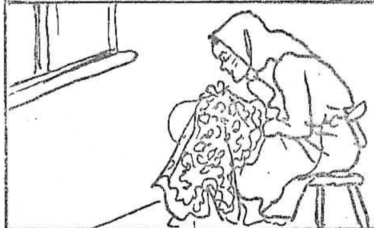
Š

Škola je naša na briegu
u sjaju sunčanih znaka.
Iz škole žamor se čuje
obiestnih, veselih đaka.

Ž

Ždriebe po dvorištu skače.
Ivo ga gleda sa strane.
Sjeća se, kako ga jedno
nogom udarilo lane.

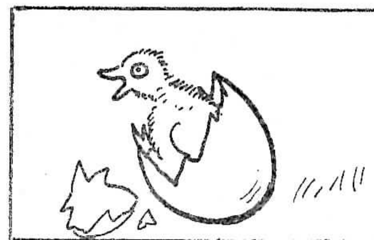
C

Curica maramu veze,
da njome nadari maju.
Veze već sedam dana
i poso je sada pri kraju.

N

Nikola Sveti u košu
darove nosi za djecu,
pa oni, koji su dobri,
neka se raduju svetcu!

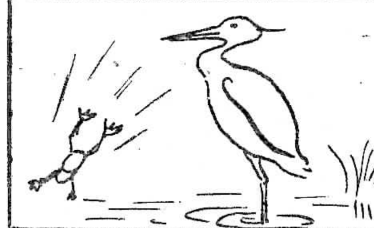
P

Pile prokljuvalo jaje,
svietlo dana mu grane.
Tek se izvalilo malo,
već gladno je i traži hrane.

D

Djedo je pred kuću sjeo
i priča djecici priče.
Baš svi ga slušaju rado —
ni ustima nitko ne miče.

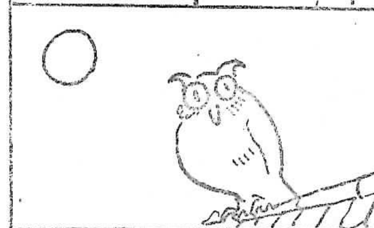
Č

Čaplja u bari stoji
na nozi jednoj, dabome.
Žabica pred njome bježi,
da utekne udesu zlome.

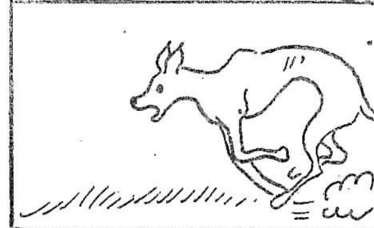
K

Konjiću, pojuri trkom
kroz ono zeleno polje!
Zobi ćeš dobiti tada,
da zoblješ do mile volje!

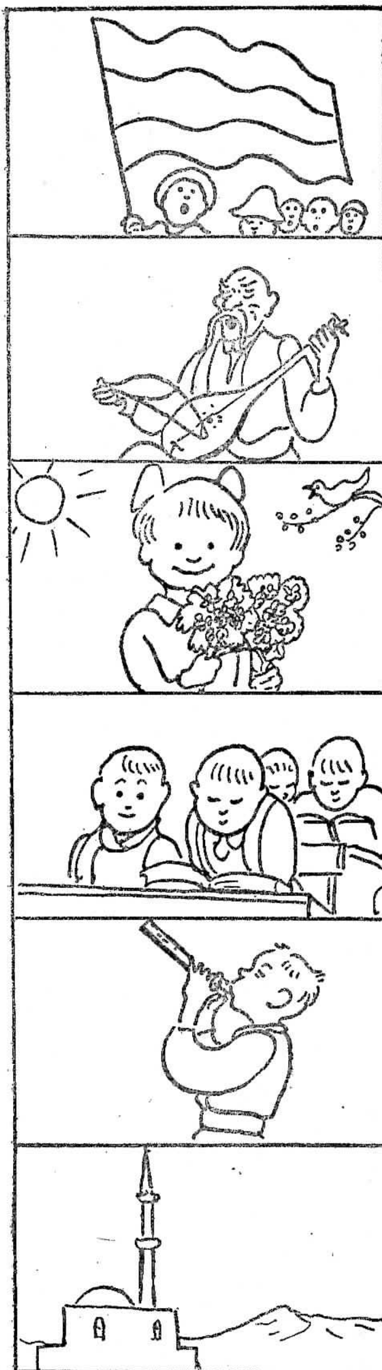
Ć

Ćuk je doletio tiho
noću vrh našega krova
pazeći očima oštrim,
ima l' gdje za njega lova.

H

Hrt juri kroz ravno polje,
htio bi zečjega mesa,
al zeki nigdje ni traga,
pa laje, vižle, od biesa.

B

Barjaka slavnoga eto,
pred četom se ponosno vije.
Pod barjakom hrvatskim slavnim
mjesta za kukavca nije!

G

Guslar je gudio tužno:
»Darujte uboga sliepa,
koj ne vidi Božjega dana
ni sunca sjajna i liepa!«

LJ

Ljubica ljubice bere,
u kiticu liepu ih vije,
ptičica s grane joj pjeva,
a s neba se sunce smije.

Đ

Đaci u klupama sjede,
iz biele čitaju knjige.
Mali su, ali ih ipak
muče velike brige.

F

Frulicu ima Ivo
pa prebire po njoj vješto.
Liepa je frula, ali ipak
odviše pišti mu nešto!

DŽ

Džamija visoka stoji,
minaret još više se diže.
U njoj se Alahu moli,
u dženet tko hoće da stiže.

ŠTO PRIPOVIEDA SAT O MALOM ĐAKU

3 sata ujutro

Zapjevali pietli, al noć zemlju skriva,
Pa još mali Stanko tvrdi sanak sniva.

6 sati ujutro

Dođe doba da se iz postelje skače.
Dobro jutro, Stanko, vriedno moje đače!

7 sati ujutro

Dok se mlieko sladko u kuhinji vari,
U torbicu đače sprema svoje stvari.

8 sati ujutro

Gle, u školi sjedi i iz knjige čita,
Spremno odgovara, kad učitelj pita!

9 sati ujutro

A sad već računa. E, baš je vriedan:
Nitko ne zna bolje jedan puta jedan!

10 sati ujutro

U dvorištu školskom baš veselje vlada:
I odmora treba poslije težkog rada!

11 sati ujutro

Svršila je škola. On se kući žuri:
Danas su kolači, pa zato i juri!

12 sati

Zazvonilo podne, iztrčala seka:
Hajde k ručku, Stanko! Vruća juha čeka!

1 sat popodne

Malo poslije ručka eto ga na šljivi.
Ej, ugursuz Stanko zna, kako se živi!

2 sata popodne

U dva sata opet eto ga u školi.
Sada nešto rišu, a to Stanko voli.

5 sata popodne

Možda će tko reći: Gle, Stanko zieva!
A to on u školi baš od srdca pjeva!

4 sata popodne

Idući opet kući drugu svome viče:
»Dođi pa da vidiš u tom grmu ptiće!«

5 sati popodne

Sad Rumenku pase on i mala seka.
Neka pase, neka! Ala bit će mlieka!

6 sati popodne

Što to opet Stanko i drlja i briše?
Zadaću za sjutra težku neku piše!

7 sati uveče

Tu na pragu sjedi, drži krišku kruha
I čeka, dok maja zdjelu mlieka skuha.

8 sati uveče

Ljuljajući bratca već mu klonu glava,
A taj mali kepec još ne će da spava!

9 sati uveče

Kad je devet sati odbrojila ura,
Ponovo pod jorgan Stanko glavu tura.

GDJE JE KNEGINJA?

Dolutao vitez mladi
Pred kneževske dvore,
Čuo je, da kneginjica
Liepa živi gore.

Čvrsta straža čuva grad, što
Na brdu se diže.
Pa se vitez ne usudi
Približiti bliže.

Nema snage, da se bori,
Jer ga težki puti
Izmoriše. A da ona
Tu je — i ne sluti!

Tužan vitez zalud čeka,
Od jada bi plako!
No da samo malo traži
Našo bi je lako!

GDJE JE MALA SEJA?

Božićno je drvce
Okićeno zlatom,
Kitila ga danas
Mala seja s bratom.

Pri tome je bila
Nešto odveć živa:
Razbila je kuglu,
Pa se sada skriva.

Tu je negdje blizu,
Već se drvca drži.
Tražite, da vidim,
Tko je u tom brži.

GDJE JE BARBA-MARKO?

»Gledaj, seko«, veli Ivo,
»Tu je barka,
Malo prije u njoj vidjeh
Barba-Marka!

Kud li ode, a čas prije
Tu je bio!
Hajdmo tražit našeg barbu,
Kud se skrio!«

Ribara su nato oni
Tražit stali,
Ne znajući, da se barba
S njima šali.

Barba šuti, ne će da se
Njima kaže,
Već se smije, kako svud ga
Zalud traže!

TU JE LOVAC, A GDJE JE ZEC?

U lov pošo lovac rano —
Nek se čuva čika-zeka!
Šarov njuši, a pažljivo
Lovac s punom puškom čeka.

No zeko je mudrac stari,
U skrovištu negdje šuti,
Jer ne voli, da se kose
S psom i lovcem njeg'vi puti.

GDJE JE POSTOLAR?

Rano u grad odputi se
Jutros kuma Mara
S cipelama, da potraži
Starog postolara.

Kad u radionu uđe,
Al majstora nema!
Ili možda nekud ode,
Ili jošte driema...

A on tu se negdje skrio
Pa se sladko smije,
Kako njega kuma Mara
Jošte našla nije!

GDJE JE KESTENJAR?

Skupila se djeca
Pokraj kestenjara,
Jela bi kestenja —
Bit će sad pazara!

Miris nos im dražka
Kao prava meka,
Pa ti čeljad mala
Nestrpljivo čeka.

Sad za dobru prođu
Eto prave zgode,
A kestenjar stari
Nekud eto ode!

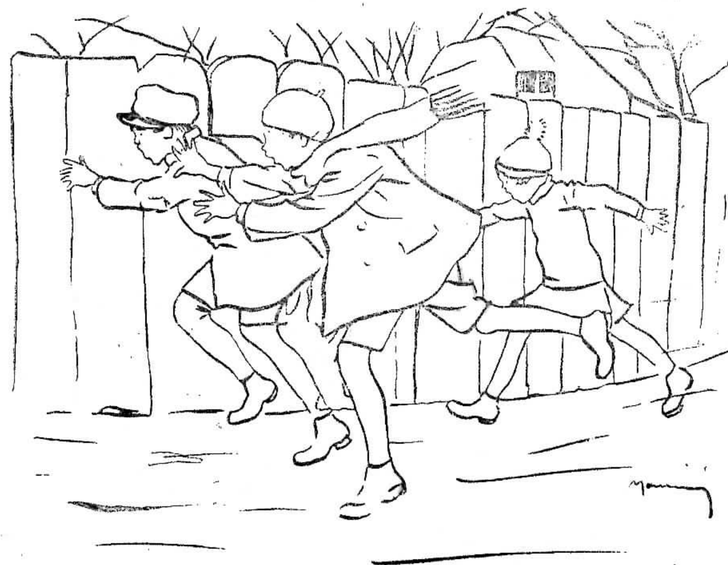
Hajde pa potraži
Toga kestenjara!
Ne dođe li skoro,
Baš će imat kvara!

GDJE JE PAS?

Nevaljalci mali
Dražili su kera,
Pa ih štene biesno
Kroz sokake tjera.

Prekinuo lanac,
Hajku na njih digo,
Kod kumova plota
Bome ih je stigo.

Ali od njih nitko
Štenca još ne vidi.
Hajde, pa ga nađi
I kazat im idi!

GDJE JE VODIĆ SLIEPCA MARKA?

Sliepac Marko eno luta,
Ne zna naći pravog puta.

Tuđe oči vode Marka,
Jer ne vidi sunca žarka,
Ni Danice zviezde jasne,
Ni livade cvjetne, krasne.

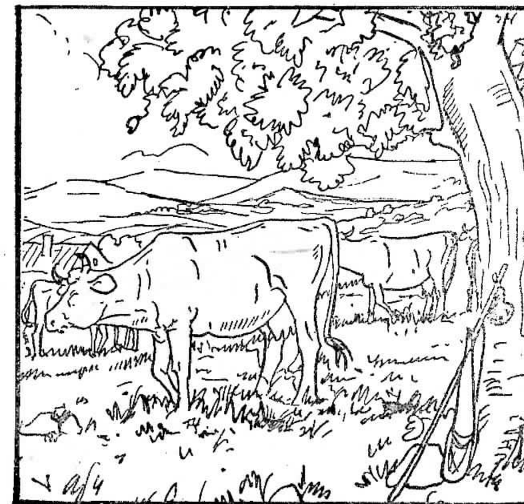
Njegov unuk pred njim hodi
I po svietu Marka vodi.
Sad se Marko na put sprema,
Al vodiča jošte nema.

Malo prije tu se vrzo,
Hajde pa ga nađi brzo!

GDJE JE PASTIR?

Stoje krave na plandištu,
A pastira nigdje nema.
Nije čudo, što se stado
Odmah u kvar nekud sprema.

No on ti se negdje krije
I nije ga težko naći!
Reci mu, da baš se stado
Sprema nekud u kvar zaći!

BIELAC IM UTEKAO!

Na zapadu divljem negdje
Zlo je nekog bielca stiglo:
U potjeru indijansko
Za njim se je pleme diglo.

Na njega se u toj šumi
Digla hajka bučna, živa,
No on sretno im uteko,
Pa se sada negdje skriva.

Pogibao još mu prieti,
Hajde, pa ga brzo traži!
Nađeš li ga možda gdjegod,
Neka bježi! — njemu kaži!

SADRŽAJ